

♦ Ján Berky Mrenica. Ilustrácia: Jozef Fečo

Legenda

Ján Berky Mrenica získal 21. októbra 2017 ocenenie Identifikačný kód Slovenska spolu s ďalšími pätnástimi osobnosťami z oblasti kultúry a umenia. Cenu udeľuje spoločnosť Artem pod záštitou Európskej akadémie vied a umení v spolupráci s Národnou radou Slovenskej republiky už jedenásť rokov.

„Slovo talent sa skloňuje v kultúre najčastejšie. Pod mimoriadnym drobnohládcom je najmä pri udeľovaní výnimočných ocenení.

Talent Jána Mrenicu je však taký mimoriadny, ako celá jeho tvorba. Keď počúvam hudbu, ktorú hrá na husliach, nevnímam rozumom, iba cítim. Ona reprezentuje veľkosť človeka, ktorý dokáže tvoriť dielo jedinečné a mimoriadne. Obdivujem sa jeho tvorivej variabilite. Spolupráci na džezových koncertoch, autenticite prejavu pri improvizovaní, elegancii hudobného výrazu a tichému nadšeniu umelca. Hudba Jána Mrenicu je ako výtvarné umenie. Vzniká iba raz a je neopakovateľná. Obsahuje energiu, variabilitu, estetiku, atmosféru, slzy v očiach i radosť. Prstové majstrovstvo, improvizácie, tvorivosť

bez hraníc. Objavuje stále nové a jedinečné hudobné tvary v štruktúre i emočnom výraze. Aj v tomto katalógu budeme často spomínať slovo legenda. Ján Berky ňou už dávno je. Želal by som si, aby jeho čarovanie počul celý svet. Pretože je neopakovateľný a jedinečný,“ napísal o Jánovi Berkym kurátor ocenenia Ľuboslav Moza.

V rómskej spoločnosti však takéto ocenenie nerezonovalo a priznám sa, že som to veľmi neregistroval ani vo väčšinovej spoločnosti. Je však dobré, že také významné ocenenia získavajú za svoju dlhoročnú prácu aj Rómovia. A je dobré, že si ich dlhoroč-

nú prácu niekto všimá a sleduje ju. V roku 2016 cenu získala aj primáška Barbora Botošová. A rok pred ňou si cenu odniesol ďalší hudobník – Richard Rikkon.

Chcem oceniť aj prácu Rómov, ktorí sa venujú výtvarnému umeniu. Ten, kto pravidelnejšie sleduje tieto noviny si isto všimol, že obálka je v posledných rokoch akýmsi výtvarným dielom. Priestorom, kde sa má možnosť vyjadriť nielen rómsky umelec. Kresbu Jána Berkyho pripravil mladý výtvarník Jozef Fečo. Myslím si, že sa mu vydarila.

Roman Čonka,
šéfredaktor Romano nevo Lil

V Kropachoch diskutovala hlava štátu o práci aj o Rómoch

Kropachy, 26. 6. 2017 – Prezident Andrej Kiska navštívil mesto Kropachy. S primátorkou diskutovali o problémoch s nezamestnanosťou, o zdravotníctve aj o rómskej problematike.

Pri riešení rómskej problematiky sa podľa prezidenta Kisku treba sústrediť na vzdelanie. Rómovia, ktorí získajú stredné odborné vzdelanie, majú podstatne väčšiu šancu zamestnať sa. „To je presne cesta – intenzívna práca s rómskou komunitou a ochota prijať riešenie rómskej problematiky ako výzvy pre moderné Slovensko.“

Špecifikom v Kropachoch je vysoké percento rómskej populácie. Zamestnávateľia prezidentovi potvrdili, že často schopných Rómov nemôžu zamestnať, pretože sú zatažení exekúciou. Andrej Kiska v tejto súvislosti víta nový zákon o osobnom bankrote, ktorý by situáciu mohol zlepšiť. „Čaká nás ešte veľa práce, aby sme týmto ľuďom vedeli pomôcť,“ dodal.

Diskusia s mimovládkami

Bratislava, 28. 6. 2017 – Prezident Andrej Kiska diskutoval v Prezidentskom paláci s odborníkmi z mimovládnych organizácií o rómskej problematike.

Rómsky problém je podľa prezidenta jeden z najväčších problémov a výziev našej spoločnosti, no mnohokrát si to žiaľ nie sme ochotní priznať. Podľa prezidenta je základnou úlohou majority vyvinúť tlak na politikov na všetkých úrovniach – o tejto téme treba začať otvorene a jasne hovoriť. „Musíme si uvedomiť, že ak sa nebude dať Rómom, nebude sa dať ani našej krajine. Ak sa nenájdu nástroje na vyriešenie rómskeho problému, bude mať naša krajina problém.“

S odborníkmi sa zhodli, že k najdôležitejším úlohám na vyriešenie rómskej problematiky patrí vytvorenie podmienok na to, aby Rómovia získali prácu, umožniť deťom vzdelanie a vyriešiť otázku bývania.

Na Slovensku je mnoho veľmi úspešných projektov a je spracovaných veľa akčných plánov, zdôraznil prezident. Problém podľa neho je, že sa nezavádzajú do praxe. V prípade rómskej problematiky podľa Andreja Kisku nie sú jasne postavené ciele a priority, čo podporuje aj vznik extrémizmu.

Je dôležité vyzdvihovať úspešné projekty, ktoré ukazujú ako sa dajú veci riešiť. „Treba odstrániť prekážky tak, aby sa z lokálnych projektov stali celospoločenské,“ zdôraznil.

str. 3 >>>

OSN odporučila odškodniť diskriminovanú ženu, no vláda tak odmieta urobiť

Košice, 24. 10. 2017 – Vláda SR odmieta odškodniť ženu, o ktorej porušení ľudských práv rozhodol v novembri minulého roka Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien (CEDAW). Podľa právnej zástupkyne poškodenej ženy tak vláda hrubým spôsobom odignorovala svoje medzinárodné právne záväzky v oblasti ľudských práv.

Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien dňa 7. novembra 2016 vyhovel individuálnej sťažnosti pani D. S. zo Slovenska, ktorá sa domáhala nápravy za diskrimináciu zo strany svojho zamestnávateľa. Ten ju nezákonne prepustil po tom, čo sa po niekoľkých rokoch vrátila do práce z rodičovskej dovolenky. Výbor rozhodol, že Slovenská republika porušila Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, pretože nezabezpečila poškodenej žene účinnú ochranu pred diskrimináciou. Vláde okrem iného odporučil, aby ju finančne odškodnila za spôsobenú nemajetkovú ujmu a nahradila jej tiež ušlú mzdu po prepustení z práce.

Vláda prijala stanovisko k rozhodnutiu Výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien na svojom rokovaní začiatkom mája 2017, ktoré výboru následne zaslala. Svoje stanovisko v tejto veci nezverejnila a o jeho obsahu dokonca odmietla informovať aj poškodenú ženu a jej právnu zástupkyňu s odôvodnením, že komunikácia medzi vládou a výborom je dôverná. Stanovisko vlády v tejto veci poškodenej žene zaslal neskôr až samotný výbor.

Vláda sa stotožnila s rozhodnutím výboru CEDAW v časti, ktorá poukazuje na potrebu zabezpečiť účinné uplatňovanie antidiskriminačnej legislatívy a do budúcnosti zlepšiť rozhodovanie slovenských súdov v tejto oblasti. Vo svojom stanovisku vláda uviedla, že opatrenia v tomto smere aj dlhodobo prijíma.

Odmietla však odporúčanie výboru, ktorý požaduje poškodenú ženu primerane odškodniť a nahradiť jej ušlú mzdu po nezákonnom prepustení z práce. Vláda spochybnila právomoc výborov OSN rozhodovať o finančnom odškodnení osôb v prípadoch, kedy rozhodnú o porušení ich práv na základe individuálnych sťažností. Okrem toho vláda uviedla, že odporúčania výborov OSN podľa jej názoru nie sú právne záväzné.

Právna zástupkyňa poškodenej Vanda Durbáková sa obrátila na Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien so stanoviskom, v ktorom ho žiada o to, aby opakovane komunikoval vláde potrebu odškodniť sťažovateľku a v tomto smere na ňu naliehal.

„Postoj vlády je podľa môjho názoru v rozpore s medzinárodným právom a má širšie negatívne dôsledky, čo sa týka prístupu k spravodlivosti pre ľudí na Slovensku. Všetci vieme, že rozhodovanie súdov na Slovensku má svoje nedostatky. Popri Európskom súde v Štrasburgu sú výbory OSN jediným miestom, kam sa môžu ľudia reálne obrátiť, keď domáce súdy pri rozhodovaní o ľudských právach pochybia. Vláda však týmto postojom dala ľuďom jasne najavo, že rozhodnutia výborov neberie vážne. Keď sa výbory ľudí zastanú, rozhodnú o porušení ich práv a odporúčia ich odškodniť – vláda to jednoducho odignoruje. Výbory však rozhodujú o porušení práv na základe medzinárodných zmlúv, ktoré sú pre Slovensko právne záväzné,“ uviedla Durbáková.

♦ Ilustračná fotografia. Autor: Roman Čonka

K situácii sa vyjadrila aj poškodená, podľa ktorej ignorovanie rozhodnutia Výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien zo strany vlády považuje za nehumánne a arogantné. „Verím, že vláda prehodnotí svoje stanovisko a pristúpi k rešpektovaniu a plneniu rozhodnutia, týkajúceho sa môjho odškodnenia. Som sklamaná, že žijem v krajine, kde si vláda neváža matky a ich rodiny. Neschopnosť vlády akceptovať medzinárodné zmluvy, ktoré sú pre Slovensko právne záväzné, poškodzuje nielen mňa, ale aj kredit Slovenska v zahraničí,“ dodala.

Bezplatné právne zastupovanie v konaní sprostredkovala poškodenej žene Poradňa pre občianske a ľudské práva, ktorá sa naďalej usiluje o to, aby vláda svoj postoj zmenila a poškodenú ženu odškodnila – a to najmä prostredníctvom ďalšej komunikácie s Výborom OSN pre odstránenie diskriminácie žien, vládou SR aj príslušnými ministerstvami.

(red, TS)

Súd odškodnil ďalšiu nezákonne sterilizovanú rómsku ženu

Košice, 26. 5. 2017 – Okresný súd v Spišskej Novej Vsi priznal nezákonne sterilizovanej rómskej žene finančné odškodnenie v požadovanej plnej výške vyše 16 000 eur. Rozhodnutie nie je právoplatné.

Ide celkovo o druhý prípad, v ktorom slovenské súdy plnom rozsahu vyhovel žalobe rómskej ženy za násilnú sterilizáciu.

Poškodená bola sterilizovaná v roku 1999 počas pôrodu svojho druhého dieťaťa, ktorý bol vedený cisárskym rezom. O vykonaní sterilizácie ju nemocničný personál neinformoval a nedala na ňu informovaný súhlas. O tom, že bola sterilizovaná sa dozvedela až po vykonaní zákroku.

Preto sa v roku 2005 obrátila na súd so žalobou na ochranu osobnosti a domáhala sa, aby uložil žalovanému v konaní (Nemocnici s poliklinikou v Kropachoch, po jej zrušení Mestu Kropachy, na ktoré prešli všetky práva a povinnosti z tejto zrušenej príspevkovej organizácie) povinnosť zaslať jej ospravedlňujúci list za vykonanie protiprávneho zákroku, a zároveň žiadala priznať náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 500 000 Sk a náhradu trov konania.

Okresný súd v Spišskej Novej Vsi o žalobe poškodenej rómskej ženy rozhodoval opakovane, pričom jeho rozsudky boli viackrát zrušené odvolacím súdom. Až v roku 2011 okresný súd rozhodol, že nezákonnou sterilizáciou došlo k porušeniu práv poškodenej ženy a žalovanej strane nariadil, aby sa jej písomne ospravedlnila. Uvedené rozhodnutie súdu sa stalo právoplatným.

Následne už súdy rozhodovali len o výške náhrady nemajetkovej ujmy za nezákonnú sterilizáciu. Rozsudkom z roku 2014 napokon poškodenej žene priznali finančné odškodnenie v sume 500 eur, avšak poškodená žena sa proti tomuto rozhodnutiu odvolala a odvolací súd jej odvolaniu v januári 2017 vyhovel. Zrušil rozhodnutie okresného súdu a prikázal mu opätovne vo veci rozhodnúť. Odvolací súd zároveň prikázal okresnému súdu pri určovaní výšky finančného odškodnenia okrem iného rešpektovať rozhodnutia slovenských súdov a Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu, ktoré rozhodli v prospech nezákonne sterilizovaných rómskych žien a priznali im finančné odškodnenie v sumách od 25 000 do 31 000 eur.

„Ďakujem a teším sa, že súd rozhodol tak, že mi priznal za nezákonnú sterilizáciu aj finančné odškodnenie. Žiad-

ne peniaze mi však nenahradia to, čo mi v nemocnici urobili,“ povedala po rozhodnutí poškodená žena.

„Rozhodnutie je v súlade s domácimi a medzinárodnými právnymi predpismi na ochranu ľudských práv. Je však alarmujúce, že domôci sa spravodlivosti trvalo poškodenej žene také neuveriteľné množstvo rokov a že Okresný súd v Spišskej Novej Vsi dokázal za to obdobie vyprodukovať toľko nezákonných rozhodnutí. Dúfam, že aj aktuálne súdne rozhodnutie prispeje k lepšej ochrane ľudských práv zo strany slovenských súdov do budúcnosti,“ uviedla advokátka spolupracujúca s poradňou a právna zástupkyňa poškodenej ženy Vanda Durbáková.

Podľa jej slov doteraz zdokumentované prípady praxe násilných sterilizácií a viaceré rozhodnutia súdov naznačujú, že na Slovensku a v bývalom Československu bolo touto praxou poškodených množstvo rómskych žien. „Slovensko je dlhodobo kritizované zo strany medzinárodných ľudskoprávných inštitúcií za to, že nedokáže túto prax riadne vyšetriť a poškodené ženy odškodniť. V tomto smere je nutné, aby zodpovednosť prevzala vláda a vytvorila nezávislú komisiu, ktorá by celú túto nezákonnú prax účinne prešetrila a poškodené ženy odškodnila. Presne to Slovensku minulý rok odporučil Výbor OSN pre ľudské práva,“ dodala advokátka Durbáková.

(red, TS)

E. Chmelar O Roma sas telethode vaš ekonomikakero the socijetakero visariben

Amari socijeta anglunes terđol pedal but zvičiñibena, so predikhelkeren lakero charakteris the dromaripen. Hospodarsko kriza, maribena andre luma the oleha sphandli migracija opre thoven le ekstremistenge, save vast vasteha buter prikiden bari zor the populatrita. Sar dikhel pre amari socijeta the Romengero zaterdipen andre Slovákija slovákijakero historikos, politikakero the medijalno analitikos, učiškolakero sikhľardo, publicistas the dženengero aktivistas o Eduard Chmelar. Rektoris vaš Medijakeri akademija so hiñi odborno uči škola medijalno the marketingovo komunikacija Bratislava. Andre peskero vedecko interesis pes zathovel pedal čiratuñipen, mediji the globalizacija. Jov sthoda nametos the scenaris vaš ciklos pedal historicka dokumenti Magikañi ochto cifra (STV, 2008) the irinda scenaris ko but oprethodo filmos Slovákijakero naciakero uštaviben (STV, 2009). Oktobroste 2008 resla jekh andal trin nominaciji pre Cena vaš Europakero parlamentos vaš žurnalistika, so pes dži akana na dochudña ñisaveste slovákijakeroske novinariske.

Sar tumen šunen le Romen the save tumen hine lenca eksperijensa?

But avresar thode, avka sar le aver manušenca. Na rado šunav ajse phučibena, so hine buchles thode, jekhto problemos le odpheñibenaha man hin, kana bi mandar phučľan sar šunav le Hungaren, Amerikanen, Čiñanen. Manuša hine lače the nalače the oda šaj pes andre chočsave dživipnaskere situaciji visarkerel. Pedal mande oda pharojileksero, hoj le Romen šunas ča prekal problemi, sphandas len ča la kriminalitaha vaj socijalna pharipenca. Ča čepeder andre lende šunas manušen la buchľa voďaha the barvaľi kulturaha.

Savo hino, prekal tumende, Romengero zaterdipen andre slovákijakeri socijeta? So olestar perel pedal socijeta the pedal korkore Romen?

Oda zaterdipen hino but nalačo, le romen ñiko na kamel, hine čhide avri andal socijeta. Jon jekhbuteder pele tele andal berš 1989. Kana len ñič na sas, na enas sphandle le reštitucijenca the privatizacijenca, andro fabriki len premukhenas jekhanglunes. Savore gele pal lende, sanas diskrimiñinen, tradenas len andal reštauraciji the kupaliski, o gadže len ispidenas pre sera the vičinkerenas pre lende aj džan pale andre Indija. The vašoda, hoj sas čore, naši peske arakhenas e buťi the šaj pen snažinenas, keci džane-nas, the odgele pro Zapados, ale añi adaj na arakhle likeriben. Čirla anglal moslimakeri migracija zaterdile anglal forskere thana tel telethodipena so pes nasprindžarelas le manuškane pašalibenca. O Brita, Francuza, Belgikana, so anglal oda moralizinenas, aj te zľikeras manuškane čačipe-na, resle šokos olestar, hoj adaďives andre oprethodi Europa hino ajso baro čoripen the na enas ke lende feder. O Roma adaj dživen but šelberša. Naoddžana. Hine jekhbareder the jekhmanuškianeder etnikano cikñiben andre Europa, hin len adaj jakhestar dešuduj milijoni. Olestar amen mušinas te jekhetañarel.

O Roma, oda e tema, so džanel te skerel bare vakeribena the cholamen lava. Sar tumen dikhen pre oda

pejorativno the andro akanutñipen but kerutno lav romano problemos?

Kampel adaj te diferencinel duj temi. Te šundarel calo jekh romañi komunita sar problemos vaj phučiben (na ča romañi, ale avka phendo the židovsko, slovákijakero, vajsavo) hino džungalo jekthodo, so hino visardo pedal psihoticko diktaturi vaj jekhklaveha fašistikane režima. Andre demokraticka socijeta naši te sañarel dikhiben pro Roma ča prekal jekh aspektos, vašoda hoj avka sañarel rozgiñipen vaš leskero zaterdipen. Aver veca sikhavel pro korkoro telethodardo nav „Cigan“, kana pes o manuš rušela. Mange ada avel but drzones, kana peske thovel ke peste o rozgiñipen, sar šaj le Romen vičinel the presikhavel vajsave chochade lava, sar pen lenge oda pačisaloľ. Oda hiñi jekhto mentalita, kana o otrokara andre americko juhos zorales zaterdile pre oda, hoj Afroamerikana hine the ena ča negra. Kana governmentoskero opruno Rober Fico prevakerďa pro Ostro Gruños prekal savorende but zoralo antifašistikano vakeriben, the me somas jekh andal čepo savoren, so leske na paťanas. Me džanavas, hoj oda kerel budžandones, jekhetanes le peskere kampaňaha anglal regijonalno kidñipen andro kotor, kaj hino Kotleba. Ale pre aver đives pes pro tlačovo konferencija cholarelas jekhetanes le kotlebaskere lavenca opral oleste, hoj „cigani, so amenge hazden bijobuťariben“ the jekhto lav phenda oda kurko the andro Slovákijakero rozhľasis the TA3. Džal oda andal leskeri sera, hoj avka rakinel savore Romen the avka pes kamel te pačisaloľ le ekstremistenge. Oda savoro hino but džungaleder. Pre soste amenge Kotlebaskero telethodipen, kana o manuš, so jekhtones gondolinel, bešela pro stolkos sar governmentoskero opruno? Pre aver sera, the o Roma musaj korkore pes te hazdel opre the preispidel oda, mi len dojekh manuš vičinel Roma – sar jekh čačikano nav peskere identitaha.

str. 6 >>>

O extrémizme s predstaviteľmi Facebooku

Kalifornia, 23. 9. 2017 – Prezident Andrej Kiska rokoval v americkej Kalifornii s predstaviteľmi spoločnosti Facebook o spôsoboch, akými možno zabrániť šíreniu nenávisťi na sociálnych sieťach.

„Extrémisti sú na sociálnych sieťach veľmi zruční a na Slovensku zneužívajú hlavne rómsku problematiku,“ povedal prezident. „Sociálne siete majú obrovský dopad hlavne na mladých ľudí. Preto som privítal, že sme mali skutočne veľmi otvorenú diskusiu. Facebook si plne uvedomuje, akú má zodpovednosť.“

Prezident spoločne s podpredsedom vlády pre investície a informatizáciu Petrom Pellegrinim potvrdil, že Slovensko je v riešení nenávisťi na sociálnych sieťach pripravené pomôcť.

Prezident navštívil Prešovskú univerzitu, riešil aj rómsku problematiku

Prešov, 9. 11. 2017 – Prezident Andrej Kiska navštívil Prešovskú univerzitu, kde sa stretol s vedením univerzity, s autormi Atlasu rómskych komunít na Slovensku a diskutoval so študentmi.

„Diskutovali sme aj s autormi Atlasu rómskych komunít. Prešovská univerzita sa spolupodieľa na výskume, ako u nás Rómovia žijú. Chýbajú nám dáta. Rómov je skoro desať percent na Slovensku a my potrebujeme mať presné dáta, aby sme vedeli, ako pomôcť.“

Diskutovali sme o tom, že Rómov nikdy nesmieme posudzovať ako celok. Je medzi nimi obrovské množstvo ľudí, ktorí sú skutočne úžasnými členmi našej spoločnosti a môžeme byť na nich hrdí. Žiaľ, často si vytvárame obraz o rómskej komunite na základe činov jednotlivcov.

Diskutovali sme o riešeníach. Najdôležitejšie je presvedčiť majoritu, nás všetkých obyvateľov Slovenska, že pokiaľ sa nebude dať Rómom, nebude sa dať ani Slovensku. Nie je to o tom, že máme niekomu niečo dávať zadarmo, ale máme vytvárať programy, kde sa skutočne dá pomôcť, napríklad programy predškolského vzdelávania.

Na stretnutí som počul, že len dvadsať percent Rómov býva na pozemkoch súkromníkov, väčšia časť býva na majetkoch obcí, cirkví, takže ten problém sa dá riešiť. Riešenia poznáme, ale musí tu byť skutočné odhodlanie nás, politikov a väčšiny ľudí na Slovensku.“

Slovensko prerokovalo svoju správu vo výbore na odstránenie rasovej diskriminácie

V dňoch 28. a 29. novembra 2017 v Ženeve prerokovala Slovenská republika s Výborom OSN na odstránenie rasovej diskriminácie svoju jedenástu a dvanástu periodickú správu o implementácii Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie.

Delegáciu SR zloženú zo zástupcov vecne zainteresovaných rezortov viedol stály predstaviteľ Slovenskej republiky pri OSN v Ženeve, veľvyslanec Juraj Podhorský. Dialógu s výborom sa zúčastnil aj štátny tajomník Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Peter Krajňák, ktorý okrem reakcií na otázky členov výboru, týkajúce sa rezortu školstva, zároveň plnil aj funkciu alternatívneho vedúceho delegácie Slovenskej republiky na rokovaní. Ďalším účastníkom na predmetnom rokovaní za ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu bol poradca štátneho tajomníka Ján Hero.

Výbor, ktorý je zložený z 18 expertov, predkladá zmluvným štátom všeobecné pripomienky a odporúčania. Slovenská republika je zmluvnou stranou dohovoru od roku 1993.

Členovia výboru ocenili aktívny dialóg so slovenskou stranou. Delegácia SR oboznámila členov výboru o prijatí a zameraní legislatívy, koncepčných materiálov, programov a iniciatív v sociálnej a zdravotníckej oblasti, v školstve, pri predchádzaní rasizmu a extrémizmu a v oblasti justície.

Prioritným záujmom členov výboru bolo postavenie a ochrana zraniteľných skupín v SR so zreteľom na rómsku komunitu. Experti adresovali slovenskej delegácii viacero otázok smerovaných na vzdelávanie detí a žiakov z rómskych komunít, národnostných menšín, vzdelávanie detí azyľantov. Výbor sa zaujímal aj o opatrenia rezortu k prevencii nenávisťných prejavov, vzdelávaniu k tolerancii a boja proti extrémizmu.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR je pripravené, aby zodpovedne zhodnotilo odporúčania výboru smerujúce do oblastí, ktoré mu kompetenčne spadajú a naďalej bude spolupracovať s Ministerstvom zahraničných vecí SR pre podporu aktívneho dialógu Slovenskej republiky s výbormi OSN.

(red, TS, minedu)

Medzinárodný seminár k Rámcovému dohovoru na ochranu národnostných menšín v Slovenskej republike

V rámci dialógu o výsledkoch monitorovania implementácie Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v SR usporiadal splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny László Bukovszky v spolupráci so Sekretariátom Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín 4. a 5. decembra 2017 v Hoteli Bôrik medzinárodný Follow-up seminár k implementácii Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v SR (RDNM).

Podujatie, ktoré pozostávalo zo štyroch panelov otvoril splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny a viceprezidentka Poradného výboru Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín Brigitta Busch. V úvode podujatia prezentovali členovia poradného výboru Neven Anđelić a Reinis Aboltīņš hlavné závery a základné odporúčania 4. hodnotiacej správy o Slovenskej republike. V rámci prvého panelu, ktorý bol zameraný na podporu tolerancie, vzájomného rešpektu a interkultúrneho dialógu vystúpila s príspevkom verejná ochrankyňa práv Mária Patakyová, bol prednesený prejav ministerky spravodlivosti SR Lucie Žitňanskej i splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity Ábela Ravasza, a tiež vystúpil podpredseda Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť Kálmán Petőcz.

V druhom paneli, ktorý bol zameraný na výchovu a vzdelávanie národnostných menšín bol vytvorený priestor pre príspevok Petra Krajňáka, štátneho tajomníka ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu. K danej problematike svojimi vystúpeniami tiež prispeli Tibor Tóth, člen Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny, Anna Plišková z Ústavu rusínskeho jazyka a kultúry Prešovskej univerzity v Prešove a Júlia Vrábľová zo Studia Academia Slovaca, FF UK Bratislava.

(red, TS)

ANKETA: Volby do vyšších územných celkov

Otázky:

1. Ako vnímate výsledky volieb a zmenu na poste župana?
2. Ako hodnotíte obdobie, kedy bol županom Marian Kotleba?
3. Čo očakávate od nového vedenia kraja?

Marek Vlačuha – Žiar nad Hronom, operátor CNC strojov

1. Som veľmi rád, že voľby dopadli takto. Teším sa, že vyhral Ján Lunter a ešte s takým náskokom. Dvojnásobnú radosť mám, lebo sám som nového župana volil.
2. Myslím si, že za éry jeho vlády sa toho veľa neudialo. Vo vedení VÚC si presadil vlastných ľudí a okrem vlastného prospechu a prezentácie jeho strany neurobil vlastne nič. Sluhoval zmeny a neurobil nič pre nikoho.
3. Od nového vedenia očakávam, že sa konečne začne riešiť aj rómska otázka v našom kraji, že sa začne robiť pre ľudí a prídu konkrétne návrhy, ktoré prinesú aj reálne pozitívne zmeny.

Jarka Miháliková – Heľpa, sociálna pracovníčka

1. Z výsledkov volieb na župana som sklamaná, očakávala som a dúfala vo víťazstvo „mladej krvi“. Na mieste župana by som privítala niekoho, kto má prehľad, nové nápady, rozhľad. Pri všetkej úcte, podľa mňa bude Ján Lunter iba „tvárou“ a župu bude riadiť v skutočnosti niekto, kto sa doteraz skrýva za jeho chrbtom.
2. Toto obdobie sa dá hodnotiť ako Kotlebov absolutizmus.
3. Som taká skeptická a znechutená dianím na našej politickej scéne, že neočakávam nič nové. Podľa mňa tu bude aj naďalej rodinkárstvo, klientelizmus a iné nešváry. Takto to vidím ja, lebo bohužiaľ svinstvávajú sa u nás robia verejne, bez bázne a hanby.

Roman Eštočák – Poltár, manažér

1. Výsledky volieb vnímam veľmi pozitívne.
2. Obdobie, kedy v našom kraji vládol bývalý župan, možno nazvať smutným obdobím pre tento región.
3. Od nového župana a poslancov nášho VÚC očakávam pragmatický prístup k riešeniu problémov ľudí v Banskobystrickom kraji a boj proti korupcii. Do vedenia kraja by sa mohlo vrátiť slušné správanie a tí, ktorí dostali dôveru občanov, by mali robiť maximum pre rozvoj kraja.

Mgr. Vladimír Sendrei – Kokava nad Rimavicou, člen výboru národnostných men-

šin Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny, rómsky aktivista

1. Môj tím sa snažil v celom banskobystrickom regióne mobilizovať Rómov k účasti vo voľbách. Teším sa, že to zabralo, lebo rómska účasť bola v našom regióne najsilnejšia zo všetkých volieb do VÚC. Som rád, že sme dokázali, že vieme byť aj silní a súdržní a vieme sa dopracovať k zmenám v postoji k svojmu životu. Víťazstvo nového župana hodnotím kladne, veď vo väčšine prípadov u rómskych voličov bol Ján Lunter na prvom mieste. Možno si mnohí z nás myslia, že táto zmena vo vedení nič nezmení v našich životoch, ale v rozhovoroch s Jánom Lunterom bolo možné cítiť, že mu nechýba sociálne cítenie pre riešenie chudoby. Bol sa napríklad pozrieť aj v Spišskom Hrhove, a teda videl, ako sa dá pracovať na zlepšení života Rómov a zapájať ich do budovania obce. Všetci dúfame, že sa inšpiroval a preniesie to aj do svojej politiky vedenia Banskobystrického samosprávneho kraja.
2. V prvom rade tu bolo cítiť obavy a strach z nárastu počtu pravicových extrémistov, ktorí sa skladali hlavne z mladých sympatizantov Ľudovej strany Naše Slovensko, ktorí všade šíria strach a nenávisť. Musím povedať, že my sa v Kokave nad Rimavicou vieme voči takýmto ľuďom zorganizovať a zmobilizovať. Hodnotiť jeho prácu je ťažké, lebo vlastne ani nič neurobil, aj keď Rómovia veľmi nevedia, aké sú kompetencie župana. Jedno vedia – nič pozitívne sa neurobilo.
3. Od nového vedenia kraja očakávam rovnaký meter v projektoch VÚC, zmenu postoja v politike voči Rómom a riešenie problémov, ktoré ovplyvňujú životy všetkých občanov Banskobystrického samosprávneho kraja. Dúfam, že nový župan bude lepšie komunikovať so zástupcami Rómov a ich prirodzenými lídrami a poskytne im pomoc vo všetkých oblastiach.

Šarlota Bottová – Hnúšťa, opatrovateľka

1. Zmenu vo vedení nášho kraja vnímam veľmi pozitívne, keďže vyhral demokratický kandidát a Marian Kotleba a jeho strana utrpeli veľkú prehru.
2. Obdobie, kedy viedol župu Marian Kotleba nemožno hodnotiť nijako inak, ako negatívne. Podľa mňa nepriniesol nič dobré pre nikoho, ale čo sme mohli od takéhoto extrémistu očakávať?
3. Dúfam, že nové vedenie kraja urobí v kraji poriadok, začne robiť niečo pre všet-

kých ľudí bez rozdielu a dokáže priniesť rozvoj tomuto regiónu. Som však dosť skeptická, pretože ľudia v politike sledujú v prvom rade svoje záujmy.

Jaroslava Marcinkechová – Zvolen, montážna pracovníčka v automobilovom priemysle

1. Zmenu na poste župana vnímam určite veľmi pozitívne.
2. Obdobie pod vedením bývalého župana Mariana Kotlebu vnímam ako „obdobie temna“. To, že zrušil projekty Európskej únie, pozatváral školy, obmedzil dotácie domom sociálnych služieb, diktoval divadlám, čo môžu hrať a čo nie, uprednostňoval rodinkárstvo a kopec iných vecí, svedčí len o jeho inteligencii.
3. Od nového vedenia očakávam hlavne slobodu a demokraciu. A to, že sa už konečne nebudem musieť hanbiť za to, kto je županom v Banskobystrickom samosprávnom kraji.

Lucia Chromčáková – Stará Kremnička, terénna sociálna pracovníčka

1. Určite pozitívne. Som rada, že občania išli voliť a ukázali, že chcú zmenu a nie sú stotožnení s myšlienkami a názormi už teraz bývalého župana. O tom svedčí aj vyššia volebná účasť.
2. Až tak som nesledovala jeho činnosť. Ale z toho, čo som postrehla si myslím, že určite nevyužil všetky možnosti na rozvoj nášho kraja. Nepáčilo sa mi, že niekedy nepodporil už zabehnuté veci a aktivity, hlavne v sociálnej sfére.
3. Dúfam, že nájdu a využijú viaceré možnosti na rozvoj kraja. Že sa zviditeľníme už v inom slova zmysle, ako v minulom volebnom období.

Mgr. Jozef Pavlov – Detva, historik, komunálny politik

1. Odpoveď je viacvrstevná. Som rád, že v našom kraji bola najvyššia volebná účasť, lebo tá legitimizuje volených zástupcov. Napriek tomu, 60% občanov voliť nebolo, čo ostáva výzvou. To, že Kotleba a jeho stranícka centrála na Banskobystrickom samosprávnom kraji končí, je pozitívne. Veľmi pozitívne je to, že strane Kotleba-ESNS neprešiel ani jeden župan a len dvaja poslanci – aj to najznámejší – Kotleba a Uhrík. To je naozaj pozitívne, že Slovensko „nezhnedlo“. Netreba to však vnímať ako víťazstvo. Kotlebovci získali súčtom tisíce hlasov, a to je stále riziko a nebezpečie. Oceňu-

jem aj fakt, že Martin Klus a Stanislav Mičev (moji favoriti volieb, resp. hodnotovo blízki kandidáti) sa zachovali nesebecky a demokraticky.

2. Kriticky. Bol to v prvom rade boj župana a jeho úradu s poslancami, na čo vždy doplatia len a len občania. To, čo Kotleba v roku 2013 kritizoval – korupciu, klientelizmus, rodinkárstvo, robil prakticky tiež. Z úradu kraja a jeho inštitúcií sa stala trafika – zamestnal manželku, bratov, stranníkov. Samozrejme, vedenie kraja svietilo a kúrilo – urobili sa niektoré úseky ciest, financovali sa inštitúcie, niekoľko projektov nájdeme aj dobrých. Obrovskou chybou bola strata eurofondov. Áno, rozkrádajú sa, ale tých x percent, ktoré sa mohli reinvestovať, sme stratili. A tie mohli kraj posunúť dopredu.

3. Sám neviem. To, že Kotleba prehral, je jedna vec. Druhá, kto ho porazil. Nemám nič osobne proti Jánovi Lunterovi, je to podľa mňa slušný človek a má príbeh. Ľudský, aj podnikateľský. Ale náš kraj potrebuje župana na viac období, možno dve až tri, aby niečo zmenil a posunul vpred. A Ján Lunter je župan, najmä z hľadiska veku, na jedno obdobie. Aj teraz je to na hrane, lebo ľudia pár rokov pred sedemdesiatkou by sa mali z funkcií všeobecne sťahovať, aby dali priestor mladým. Takisto sa mi nepáči silný vplyv jeho syna. Ak bude vicežupanom, bude to podobné, ako Frederika. A dúfam, že splní to, čo slúbil – integrovanú dopravu, podporu farmárov, atď. Ak sklame a bude robiť chyby ako predchodcovia, Kotleba sa vráti a bude silnejší.

Mgr. Ivan Mako – Banská Bystrica, občiansky aktivista

1. Podľa mňa je to určite pozitívna zmena nielen pre Banskobystrický kraj, ale zároveň pre celé Slovensko.
2. Toto radšej nebudem hodnotiť, lebo si myslím, že ani nie je čo hodnotiť.
3. Očakávam aplikáciu stratégie pre sociálnu ekonomiku, ktorú sme pripravili pre nového župana a ktorá má v chudobných lokalitách vytvoriť pracovné miesta aj pre Rómov.

Lucia Kőkényová – Mučín, terénna pracovníčka

1. Spočiatku som víťazstvo Jána Luntera privítala a tešila sa z toho, že prišla zmena v našom kraji. Teraz už nie som si celkom istá, keďže prenikli na verejnosť správy o tom, že si na úrad so sebou berie svojho syna, ktorý možno bude rozhodovať aj za otca. To sa mi nepáči.
2. Obdobie vlády Mariana Kotlebu a jeho strany bolo veľmi zlé. Ja ho hodnotím ako katastrofu a neviem o ničom, čo by urobil pre rozvoj kraja a zlepšenie života občanov. Práve naopak, bývalý župan sa prezentoval rodinkárstvom, nepodporoval sociálne služby a nepriniesol žiadny rozvoj. Jedným slovom, všetko zle.
3. Očakávam zlepšenie vo všetkých oblastiach vedenia politiky v Banskobystrickom kraji, snahu a konkrétne výsledky pri riešení najpálčivejších problémov kraja, ktorých určite nie je málo.

Lucia Suchá – Žiar nad Hronom, komunitná sociálna pracovníčka

1. Výsledky volieb a zmenu na poste župana vnímam veľmi pozitívne, nakoľko to vyhral Ján Lunter. Osobne ho nepoznám a neviem, čo prinesie pre náš kraj, ale ktoľvek by bol na druhej strane, zaslúžil by si našu podporu, len nech nevyhrá opäť Kotleba.
2. Obdobie, kedy bol županom Marian Kotleba sme nemohli vnímať nijako pozitívne, veď jeho politika bola len o šírení nenávisťi a posudzovaní ľudí podľa ich etnicity či náboženstva.
3. Od nového vedenia očakávam viac príležitostí pre všetkých občanov v oblasti za-

♦ Aktivisti a aktivistky z občianskych združení Rómsky literárny klub (Banská Bystrica), Materské rómske centrum (Hnúšťa, Detva) a Nádej defom (Banská Bystrica) na pochode proti extrémizmu. Foto: M. Balog

mestnania, bývania, možnosti štúdia ľuďom z málopodnetného a sociálne znevýhodneného prostredia.

Veronika Kvietková – Detva a Banská Štiavnica, študentka, občianska aktivistka

1. Z výsledkov volieb predsedov samosprávnych krajov vidíme na celom Slovensku prevládajúci trend zmeny – voliči vymenili predchádzajúcich županov za nových. Ľudia jednoducho nie sú spokojní so status quo, teda súčasným stavom, a chcú zmenu, nech je akákoľvek. V tomto prípade to však vnímam ako pozitívnu zmenu. Víťazstvo Mariana Kotlebu v predošlých župných voľbách pokladám za nešťastnú zhodu udalostí, keď v druhom kole volieb figuroval Kotleba ako jediný kandidát proti vtedajšiemu županovi a príslušníkovi strany SMER-SD Vladimírovi Maňkovi. Ľudia povedali nie Vladimírovi Maňkovi a s tým aj nie korupcii a klientelizmu SMER-u, ktoré v kraji Maňka symbolizoval. Takto získal Kotleba takzvaného protestného voliča. Faktom tiež je, že Kotleba využil situáciu a ľuďom v kraji veľa nasľuboval. Len mizivý zlomok z nereálnych sľubov však dokázal splniť. Namiesto toho ukázal, že korupcia a rodinkárstvo sú mu vlastné. Ľudia si to uvedomili. Chcem vyzdvihnúť, že aj vďaka šikovným a zanieteným aktivistom ľudia teraz povedali nie Marianovi Kotlebovi a s tým aj populizmu a neonacizmu, ktorý zosobňoval. V našom kraji bola tiež najvyššia účasť. Hoci údaj 40% stále vypovedá o tom, že väčšina oprávnených voličov voliť nebola, v porovnaní s predošlými župnými voľbami vnímam takmer dvojnásobný nárast voličskej účasti ako skvelý výsledok. Ľudia tak ukázali, že dokážu prevziať zodpovednosť a prísť voliť, keď stojíme na prelome zásadných zmien. Každý hlas sa počíta. V prípade košického župana rozhodlo len 857 hlasov. Každý z nich bol pre túto zmenu kľúčový.

2. Obdobie, počas ktorého bol Marian Kotleba županom, vnímam najmä z pohľadu mladých ľudí a občianskeho aktivizmu. Faktom je, že sa práve kvôli jeho ideológii a signálom vysielaným do spoločnosti dokázala zmobilizovať početom aj schopnosťami obdviuhodná skupina aktívnych mladých ľudí. Každodenne ľuďom ukazovali, prečo Marian Kotleba a Ľudová strana Naše Slovensko pre modernú demokratickú spoločnosť rozhodne nie sú správnu voľbou. Počas jeho volebného obdobia som zachytila rôzne kauzy, ktoré ma pobúrili. Osobne sa mi vôbec nepáčilo, že na úrade Banskobystrického samosprávneho kraja zamestnal mnohých príslušníkov svojej rodiny a ďalšie posty obsadil svojimi známymi, ktorí tam pracovali len fiktívne. Zrejme, aby naplnil ďalšie sľuby, ktoré dal – tentoraz komunite svojich prívržencov. Svoje právomoci využíval na cielený boj proti umeniu, kultúre, budovaniu kritického myslenia a slobode na školách. Ak by sme opäť chceli cenzúru a jedinou realitu, nenapredovali by sme, vracali by sme sa späť. Toto obdobie teda hodnotím ako dôležitú lekciiu pre občanov, ale aj politikov. Porážkou v župných voľbách sme dosiahli iba čiastkové víťazstvo. Nezabudnime na fakt, že Marian Kotleba je ako líder LSNS ešte stále v národnom parlamente.

3. Na nové vedenie kraja sú upierané oči všetkých, ktorí dúfajú a veria v pozitívnu zmenu. Rovnako tak aj moje. Som si vedomá, že rapídne zmeny neprídu hneď, ale postupne. Budem sa aj naďalej zaujímať o dianie v kraji a kontrolovať, či nový župan Ján Lunter koná v súlade s mojimi názormi, hodnotami a potrebami nášho kraja. Očakávam, že kraj zaznamená progres. Aký konkrétny, to bude záležať na schopnosti župana implementovať jeho program do reality a v záujme nás, občanov. Ako neraz hovorím, demokracia je len taká, akú si ju sami vytvoríme.

Ján Mirga – Detva, nezamestnaný

1. Výsledky volieb som privítal a teším sa z nich, lebo som videl, že sa naši ľudia zapojili a išli voliť. Pred voľbami bolo niekoľko

♦ Aktivisti a aktivistky z občianskych združení Rómsky literárny klub (Banská Bystrica), Materské rómske centrum (Hnúšťa, Detva) a Nádej deťom (Banská Bystrica) na pochode proti extrémizmu. Foto: M. Balog

fám, že Rómovia v Detve budú predávať hlasy. Nakoniec sa ukázalo, že to boli všetko klamstvá a výmysly. Naši ľudia sa nezapredali a naopak, išli k voľbám a volili tak, aby Marian Kotleba a LSNS nevyhrali.

2. Obdobie, kedy bol županom Marian Kotleba, vnímam ako čas, kedy na župe vládli extrémisti. Bývalý župan si všade dosadil svojich ľudí a nebolo mu cudzie rodinkárstvo a presadzovanie svojich kamarátov a stráníkov. Nedokázal urobiť nič dobré pre nikoho. Nečakal som, že urobí niečo pre Rómov, ale on neurobil nič dobré ani pre majoritu.

3. Od nového vedenia očakávam zmenu politiky a riešenie problémov občanov nášho kraja. V prvom rade by si vedenie kraja malo uvedomiť, že musí začať robiť politiku pre ľudí, aby o päť rokov nemal Marian Kotleba a jeho strana šancu. Mali by sme si uvedomiť, že toto víťazstvo nad extrémistami nie je definitívne, lebo už nasledujúce parlamentné voľby nám môžu jasne ukázať, že fašizmus u nás nie je porazený. Veď stačí si pozrieť počet hlasov, ktorý kotlebovci vo voľbách do VÚC získali.

Patrícia Koralová – Hliník nad Hronom, študentka

1. Výsledky volieb, a tak isto zmenu na poste župana, vnímam veľmi pozitívne.

2. Obdobie, kedy bol županom Marian Kotleba bolo „pestre“ a nejakovo ovplyvnilo asi každého z nás. Som rada, že počas tohto obdobia vzniklo mnoho protixtrémistických skupín a organizácií práve kvôli jeho politike, ktorú presadzoval.

3. Od nového vedenia kraja očakávam, že prinesie zmeny prínosné pre mládež (študentov), ako aj pre staršiu vekovú skupinu a obyvateľov nielen veľkých miest, ale aj malých obcí.

Slávka Oláhová – Hnúšťa, speváčka

1. Výsledok v župných voľbách vnímam ako dobrý výber kandidáta zo strany voličov. Myslím si, že na túto zmenu už čakalo dosť veľa ľudí a to sa odrazilo aj na konečných výsledkoch volieb. Voliči jasne ukázali, že sa im politika bývalého župana nepáčila, a preto sa rozhodli podporiť Jána Luntera. Všetci dúfame, že príde zmena vo vedení kraja.

2. Podľa toho, čo sme sa dočítali a dozvedeli o politike bývalého župana sa jeho éra nedá hodnotiť pozitívne. Neurobil nič dobré, neprišiel so žiadnymi návrhmi či riešeniami problémov, ktoré tento kraj trápia.

3. Očakávam, že nový župan a poslanci dokážu prispieť k rozvoju regiónu, kultúry, a celkovému zlepšeniu života ľudí v našom kraji.

Vlasta Tökölyová – Banská Štiavnica, politologička

1. Výsledky volieb vnímam ako víťazstvo demokracie nad fašizmom. To, že extrémisti dostali výprask, však ešte neznamená, že hrozba hákového kríža v rámci spoločnosti pominula. Tá je tu naďalej prítomná. Bude preto nesmierne dôležité, akým smerom sa pod vedením nového župana bude Banskobystrický kraj v nasledujúcich rokoch uberať. Ako sa preferované volebné hodnoty a vízie pretransformujú do konkrétnych riešení (i vo vzťahu k Rómom). Každé ďalšie sklamanie verejnosti by mohlo znamenať katastrofu v nasledujúcich voľbách.

2. Toto obdobie hodnotím ako obdobie temna s absenciou odbornosti, kompetentnosti, transparentnosti a zákonnosti. Je nutné si uvedomiť, že každý hlas, ktorý Kotleba v predošlých voľbách získal, bol volaním o pomoc frustrovaných voličov ako pravice, tak i ľavice. Voličov, ktorí sa cítili oklamaní politikmi a ponovembrovým vývojom v politike, či deprimovaní súčasným stavom v spoločnosti. A takýchto ľudí naďalej pribúda. Aj keď Marian Kotleba v tohtoročných voľbách do VÚC nezískal post župana, v skutočnosti posilnil. Získal oveľa viac voličov ako pred štyrmi rokmi vo voľbách do VÚC a viac než v parlamentných voľbách v roku 2016. A to je alarmujúce.

3. Verím, že nové vedenie bude vnímať Rómov ako rovnocenných občanov tohto štátu, nie ako parazitov, či len potencionálnych voličov v čase volieb. Bude hľadať dlhodobé, komplexné a adresné riešenia pomoci Rómom z marginalizovaného prostredia za účasti mimovládnych organizácií, ako aj samotných Rómov.

Ing. Mgr. Gabriela Radičová – Hnúšťa, učiteľka

1. Zmenu župana vnímam pozitívne a som veľmi spokojná s výsledkom volieb v Banskobystrickom samosprávnom kraji.

2. Bolo to obdobie, ktoré neprinieslo žiadne zásadne zmeny v regióne okrem populizmu v politike voči Rómom a konečne to pochopili aj obyvatelia nášho kraja. Nezvyšila sa zamestnanosť či životná úroveň obyvateľov kraja a ani sľubovaná zamestnanosť Rómov s súvislosti krompáčmi a lopatami.

3. Určite očakávam riešenie zamestnanosti kraja a rozvoj chudobných regiónov, kam patrí aj Rimavská Sobota. Osobitnú pomoc venovať hlavne obciam, kde je 90-97% nezamestnanosť, kde nie sú žiadne možnosti a príležitosti pracovať. V našom okrese sa to týka aj vylúčených rómskych komunít.

Mária Demeová – Hnúšťa, manažérka komunitného centra

1. Výsledky ma určite veľmi potešili, nakoľko sme sa konečne zbavili veľkej hrozby nielen ako kraj, ale aj ako Slovensko, nakoľko si myslím, že aj tieto voľby ukázali, akú má LSNS podporu voličov. Aj keď vo voľbách do VÚC neuspeli, v nasledujúcich parlamentných voľbách je veľká pravdepodobnosť, že sa do parlamentu dostanú. Dúfam len, že s čo najmenším počtom poslancov, ktorí budú v úplnej politickej izolácii.

2. Pravdupovediac, nijako extra som nevnímala pôsobenie Mariana Kotlebu vo VÚC, nakoľko nerobil nič pre občanov tohto kraja. Jediné, čím sa prezentoval bolo zakazovanie účinkovania niektorým kultúrnym inštitúciám a problémy s dotáciami z Európskej únie, ktoré odmietol podpísať.

3. Očakávam lepšie hospodárenie s financiami, realizovanie mnohých projektov, podporu sociálnym službám a neziskovým organizáciám, ako aj spoluprácu s nimi. Nielen s obcami a mestami, ale úzku spoluprácu s tretím sektorom. Lebo kraj tvoríme všetci bez rozdielu a všetci občania budú od nového župana očakávať výrazné zlepšenie politiky vedenia Banskobystrického samosprávneho kraja.

Valér Šarközi – Žiar nad Hronom, živnostník

1. Ja som veľmi rád, že prehral bývalý župan, ktorý podľa mňa má voči ľuďom rasové predsudky a velebí obdobie druhej svetovej vojny, kedy na Slovensku vládli fašisti. Je dobré, že sa ľudia spojili a odmietli človeka s takýmito názormi, aj keď tým nechcem povedať, že na Slovensku už nebudú problémy s rasizmom alebo, že Marian Kotleba a jeho strana definitívne v politike skončili.

2. Obdobie, kedy bol županom, len potvrdilo to, o čom sme všetci vedeli. Namiesto konkrétnych riešení sa uchýľoval len k šíreniu nenávisti. Jeho hliadky vo vlakoch, zrušenie divadelného predstavenia či zrušenie dotácií projektov, ktoré mu vadili len dokázali, aký je to človek a politik. Na druhej strane robil to, čo u iných politikov kritizuje. Zamestnával svojich ľudí, dával im lukratívne platy a podobne.

3. Neviem, čo môžeme od nového vedenia nášho kraja očakávať, a tak ja radšej neočakávam nič. Ako sa hovorí, reči sa hovoria a chlieb sa je a politici u nás tak radi, a tak rýchlo zabúdajú na svoje predvolebné sľuby. Uvidíme, možno sa mylím a budem milo prekvapený z pozitívnych zmien, ktoré nový župan a poslanci prinesú.

Prípravil: Braňo Oláh

E. Chmelár: Rómovia boli najviac postihnutí ekonomickou a spoločenskou transformáciou

Naša spoločnosť čelí mnohým výzvam, ktoré určujú jej charakter a smerovanie. Hospodárska kríza, vojny vo svete a s tým spätá migrácia nahrávajú do karát extrémistom, ktorí stále viac získavajú na sile a popularite. Ako vidí našu spoločnosť a postavenie Rómov na Slovensku slovenský historik, politický a mediálny analytik, vysokoškolský učiteľ, publicista a občiansky aktivista Eduard Chmelár? Rektor Akadémie médií, odbornej vysokej školy mediálnej a marketingovej komunikácie v Bratislave. Vo svojom vedeckom záujme sa sústreďuje na dejiny, médiá a globalizáciu. Je autorom námetu a scenára cyklu historických dokumentov *Magická osmička* (STV, 2008) a autorom námetu oceneného filmu *Slovenské národné povstanie 1944* (STV, 2009). V októbri 2008 získal jednu z troch finálových nominácií na Cenu Európskeho parlamentu za žurnalistiku, čo sa doteraz nepodarilo žiadnemu slovenskému novinárovi.

Ako vnímate Rómov a aké máte s nimi osobné skúsenosti, zážitky?

Veľmi rôznorodé, ako so všetkými ľuďmi. Nemám rád zovšeobecňujúce otázky, rovnaký problém s odpoveďou by som mal, keby ste sa ma spýtali, ako vnímam Maďarov, Čechov, Rusov, Američanov, Číňanov. Ľudia sú dobrí a zlí, aj to sa môže v rôznych životných situáciách meniť. Podľa mňa je dosť smutné, že Rómov už vnímame iba problémovo, spájame si ich len s kriminalitou alebo sociálnymi ťažkosťami. Len zriedkavo si v nich všimneme ľudí so širokou dušou a bohatou kultúrou.

Aké je podľa vás postavenie Rómov v slovenskej spoločnosti? Čo z toho vyplýva pre spoločnosť aj samotných Rómov?

To postavenie je veľmi zlé, Rómovia sú väčšinou nikým nechcení, vylúčení zo spoločnosti. Na zmenách po roku 1989 najviac utrpeli. Keďže nič nemali, nevzťahovali sa na nich ani reštitúcie, ani privatizácia, vo fabrikách boli prepúšťaní medzi prvými. Boli dokázateľne prenasledovaní a diskriminovaní, vyhánaní z reštaurácií a kúpalísk, spoločania ich odstrkovali a vykrikovali im, že majú íst späť do Indie. A keďže trpeli chudobou a nemohli nájsť prácu, hoci sa mnohí z nich snažili ako mohli, tak sa pohli na Západ, no ani tu nenašli žiadnu podporu. Dávno pred moslimskou migráciou uviazli na predmestiach v podmienkach poburujúcich ľudskú dôstojnosť. Briti, Francúzi a Belgičania, ktorí dovtedy moralizovali, aby sme dodržiavali ľudské práva Rómov, zažili šok z toho, že dnes vo vyspelejšej Európe je ešte možná takáto chudoba, a nesprávali sa k nim o nič lepšie. Rómovia tu však žijú dlhé stáročia. Nezmiznú. Sú najpočetnejšou etnickou menšinou v Európe, je ich tu okolo dvanásť miliónov. S tým sa musíme vyrovnáť.

Rómovia, to je téma, ktorá dokáže rozprúdiť vášnivé diskusie a vyvolať aj vlny nenávisťi. Ako sa dívate na pejoratívny, ale v súčasnosti veľmi obľúbený termín cigánsky problém?

Tu treba rozlišovať dve roviny. Vnímať celú zložitost života jednej komunity ako problém alebo otázku (nielen rómsku, ale podobne aj židovskú, slovenskú, akúkoľvek) je vulgárne zjednodušenie, charakteristické pre psychotické diktatúry alebo vyslovene fašistické režimy. Demokratická

spoločnosť nemôže obmedziť vnímanie rómskeho etnika na jeden aspekt, lebo tým obmedzuje aj riešenie jeho postavenia. Druhá vec je celkom zámerne dehonestujúce pomenovanie „Cigán“ s jasným cieľom uraziť. Mne príde až škandalózne drzé, keď si niekto osobuje právo určovať, ako sa majú Rómovia nazývať a používať pri tom rôzne falošné argumenty, ako sa im to vraj páči. Je to tá istá mentalita, ako keď otrokári na americkom Juhu trvali na tom, že Afroameričania sú a budú vždy len negri. Keď predseda vlády Robert Fico predniesol v Ostrom Grúni podľa mnohých „silný antifašistický prejav“, bol som jedným z mála, ktorí mu neuverili. Vedel som totiž, že to robí účelovo, len ako súčasť kampane pred regionálnymi voľbami v kraji, kde boduje Kotleba. No už na druhý deň sa na tlačovej konferencii v Zlatých Moravciach rozčuľoval kotlebovským slovníkom nad „cigánmi, ktorí nám zvyšujú nezamestnanosť“, a rovnaký výraz použil v ten istý týždeň aj v Slovenskom rozhlase a TA3. Ide teda z jeho strany o cieleňé urážky rómskeho etnika, ktorými sa chce zapáčiť práve extrémistom. To je obzvlášť odporné. Na čo nám je porážka Kotlebu, ak človek s takým istým zmýšľaním bude sedieť v kresle predsedu vlády? Na druhej strane, aj Rómovia by si mali sami seba viac vážiť a trvať na názve Róm ako jedinom pomenovaní svojej identity.

História Rómov nie je veselý príbeh. Trochu to zjednoduším a spýtam sa, kde sme ako spoločnosť urobili chybu, že spolužitie medzi majoritou a Rómami väčšinou nefunguje?

Čiastočne som už na to odpovedal. Rómovia boli ekonomickou a spoločenskou transformáciou postihnutí najviac, a to utvorilo medzi nimi a majoritnou spoločnosťou priepasť. Jednou z vážnych chýb bolo podceňovanie rozsahu a hĺbky problémov, s ktorými sa stretáva rómska komunita, a to aj zo strany mimovládnych organizácií. Dlhो totiž bojovali na strane Rómov len s odsudzovaním rasizmu bez toho, aby pochopili sociálny rozmer blížiacej sa katastrofy. Dnes je už medzi nami toľko predsudkov, že časť ľudí na racionálne argumenty ani nereaguje. Môžete tisíckrát vyvracať mýtus, že Rómovia parazitujú na sociálnych dávkach a dokazovať štatistikami, že do rómskych osád idú len tri percentá z týchto peňazí a väčšina skončí u mladých, ak to tak chcete počuť, bielych nezamestnaných, už to nie je nič platné. Je to absolútne iracionálne. Nedokážem pochopiť, ako môže niekto obracať svoj hnev na chudobných Rómov, ktorí sú našimi bratmi a sestrami v utrpení, a nie na tých, ktorí ohlodali túto krajinu za pár rokov až na kosť, no napriek tomu sa tešia spoločenskému rešpektu ako vážení občania. Je to zbabelé až slabošské.

pherasafon socijetaskero likeribnaha sar oprethode džene. Oda budžando the trašado.

Bi avresar, tumen san the politologos. Šunen la romaňa reprezentacija? Sar tumen zlikeren romane politiken andre politicko dikhiben?

Romaňi politikakeri reprezentacija hiňi sar karikatura mamuj čačikaňi politika. Ala manuša ňikas na zaterdon, vichasňaren Romengero čoripen the emociji pedal peskero barvališagos, butvar kiden lichva the vizirňinen čore Romen. Ada o Roma čačikanas na kamen. Prekal egisna čačipena, le romaňa komunitake kampil peskero Luther Kingos – gulojileskero the sikhado šeralo, so bi len jekhetaňarelas prekal dikhade the racionálna meti. Kajča me ajse oprunes adaj na dikhav the vašoda pen o Roma musaj te ginel pre aver politikakere seri the lengero zlikeriben, savi aľe na džal le jilestar the telethovel pes pro tuňo anglokidňipnaskeri korupcija. No kana e socijeta na zachudela te rozginel čačikane phučibena the kampelišaga vaš Romen, sig vaj nasig pes phučiben vaš jekhetaňiben la romaňi komunita ačhola sar but baro.

Le Romen hin peskero splnomocňencos sar jekh korkore andre ada them. Sar tumen zadikhen ada urados the leskero dži akanutno keriben?

But visardones. Mange pes oda zdel, hoj o governmentos ňiň na kerel the urados hino sar alibi. Kana pes vareso mosarela, savoro perela pro urados. E romaňi problematika nane rezortos, oda hiňi ajsi bonďardi situacija, kana sas jekhto republika the calo slovakiyakari agenda sas ispidňi andro ministerstvos le pherdo zoraha pedal calo Slovakijsa. Oda sar figovo prajtos, andre peskero dikhiben but naefektivno.

Pal beršeste 1989 visarkerenas buter governmenti andal vajsave politikakere seri, aľe aňi jekh pes na resla dureder, kana džal pal rozgiňipen vaš romano problemas. Save hine prekal tumende pričini olestar?

Bijo oleste, so imar phendom opreder, oda savoro džal anglal olestar, hoj calo problemas hino na ačahardo. Savore dži akanutne governmenti, anglal thode ola tel Robert Ficos, rozginde le Romen sar kriminalno, na socijalno problemas. Avka džungales pes visaren pro telune socijetakere thana, na kamen peske te prikidel romaňi pativ, na rozginde lengere problemi. Aľe ada hino receptos pro manuškano mariben, na pro socialno odmukhipen. Kana kamas te rozginel problemi andre romane komuniti, musaj te jel bare love. The andre oda musaj te jel socijatakero dovakeriben. Kana oda na jel, kana manuša na ačahona, hoj oda dareso mola prekal savorengero interesis, kana na

Okrem iného ste aj politológ. Vnímate rómsku politickú reprezentáciu? Ako hodnotíte jej účinkovanie na slovenskej politickej scéne?

Rómska politická reprezentácia je karikatúra skutočnej politiky. Tí ľudia nikoho nezastupujú, zneužívajú chudobu a emócie Rómov na vlastné obohatenie sa, často používajú metódy úžery a vydierania. Toto Rómovia určite nepotrebujú. Za ideálnych okolností by rómska komunita potrebovala svojho Martina Luthera Kinga – charizmatického vzdelaného lídra, ktorý by ich zjednotil na triezvo a racionálne sformulovaných cieľoch. Lenže takého tu nevidím, a tak sa Rómovia musia spoliehať na podporu ostatných strán, ktorá je však neúprimná a obmedzuje sa na lacnú predvolebnú korupciu. No ak spoločnosť nezačne seriózne riešiť oprávnené požiadavky a potreby Rómov, skôr či neskôr sa otázka zjednotenia rómskej komunity stane prioritnou.

Rómovia majú vlastného splnomocnenca ako jediní občania v tejto krajine. Ako vy osobne vnímate tento úrad a jeho doterajšiu činnosť?

Veľmi rozpačito. Mne sa tento úrad javí ako alibi nečinnosti vlády. Ak sa niečo pokazí, zodpovednosť padne na úrad. Rómska problematika však nie je rezort, je to podobne obludné skresľovanie situácie, ako keď za prvej republiky celú slovenskú agendu vtesnali do ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska. Je to figový list, vo svojej podstate veľmi neefektívny.

Po roku 1989 sa vystriedalo niekoľko vládnych garnitúr z rôznych strán politického spektra, no ani jedna nedosiahla pokrok v riešení takzvaného rómskeho problému. Aké sú podľa vás príčiny tohto nelichotivého konštatovania?

Okrem dôvodov, ktoré som uviedol vyššie, je to najmä nesprávne pochopenie problému. Všetky doterajšie vlády, najmä však tie pod vedením Róberta Fica, riešili Rómov ako kriminálny, nie sociálny problém. Zbabelo sa tak obracajú na spodné prúdy slovenskej spoločnosti, neuchádzajú sa o dôveru Rómov, neriešia ich vlastné problémy. Ale toto je recept na občiansku vojnu, nie na sociálny zmier. Vyriešenie problémov rómskej komunity si vyžaduje veľké investície. A v tomto musí existovať spoločenská dohoda. Kým neexistuje, kým ľudia nepochopia, že to bude niečo stáť v záujme nás všetkých a najmä, kým sa neobjavia osvietení politici ochotní vysvetliť to majorite, nepohneme sa ďalej.

Nielen na Slovensku, ale v celej Európe aj v USA badať nárast extrémnej pravice a čoraz viac politikov sa chce na tejto vlne vyniesť k moci. Ako sa tomuto nebezpečnému trendu môžeme brániť a čo by sme mali urobiť, aby sa to zmenilo?

Potrebuje citlivo nastaviť sociálne a ekonomické programy tak, aby majoritná spoločnosť pochopila, že riešime spoločný problém. Že chudoba a nezamestnanosť Rómov berie našej ekonomike dvanásť percent HDP a je teda v záujme nás všetkých pozdvihnúť túto komunitu ekonomicky, spoločensky i kultúrne. Sami si nepomôžu. Tak ako zdecimovaná slovenská spoločnosť po zániku habsburskej monarchie potrebovala pomoc Čechov, aby sa postavila na vlastné nohy, aj Rómovia potrebujú pomoc väčšinovej spoločnosti. Samozrejme, musia mať vlastných osvietených lídrov, ktorými sa nestávajú samozvaní predsedovia marginálnych strán a „straničiek“, ale prirodzene rešpektované authority. Fašistom nezoberiete víťaz z plachát tým, že ich budete napodobňovať, ale jedine tým, že vyriešite príčinu, pre ktorú začali naberať na si-

ena oda čačikane politika oda te achalarel le buterutňake socijetake, na džaha dureder.

Na ča andre Slovakija, ale the andre calo Europa the USA dičhol sar baron ekstremisticka seri the buter the buter politika pen prekal oleste kamen te hazdel opre, kaj hiňi zor. Sar amen šaj mamuj oleske bi-bachtaleske trendoske zaačas the so šaj keras aj pes ada visarel?

Kampel amenge bare šuňibnaha te sthovel socijalna the ekonomikakere programi avka, aj te buterutňi socijeta achalol, hoj rozginas jekhetano problemas. Hoj čoripen the Romengero bibuťariben odlel amare socijetake dešuduj percenti HDP the oda mušinel te interesinel amen savoren te hazdel ala komunita ekonomikones, spoločenskones the kulturnones. Korkore penge na šegitinena. Avka sar telethodí slovakiakeri socijeta, kana pregeľa habsbursko monarchija the kampelas lake čechikano šegitišagos aj ušťel the terďol pre peskere pindre, the le Romenge kampel šegitišagos andal buterutňi socijeta. Kampel te phenel, hoj musaj len hin peskere oprethode šerutne, so nane hine andre serakere opripena, ale hine likerde romane manušenca the hin likerďi lengeri pativ. Le fašistenge na lena balval avka, hoj len zachudena te napodobňinel, ale ča avka, kana rozgi-

◆ Ilustrátná fotografia. Autor: Roman Čonka

le. Opakujem, riešenie je ekonomické, nie represívne. Hlavné slovo tu musí mať ministerstvo hospodárstva, financií a práce, nie ministerstvo vnútra a obrany.

Úspech neoludákov ešte viac zradikalizoval spoločnosť. Kde vidíte hlavné príčiny úspechu kotlebovcov?

Myslím, že na túto otázku som už odpovedal. Ak ľudiavidia, že právo neplatí pre každého, že nie je možné domôcť sa spravodlivosti, že bohatí ešte viac bohatnú a chudobní ešte viac chudobnejú, skôr či neskôr im dôjde trpezlivosť a začnú volať po tvrdej ruke, ktorá tu urobí poriadok. Iná vec je, že Kotleba to nedokáže, nemá na to nijakú odbornú kapacitu, je však hlasom nespokojných, ktorých pribúda.

Niektorí s nádejou a sympatiami hľadeli na vašu iniciatívu a založenie hnutia SEN. Aké sú vaše plány do budúcnosti?

Predovšetkým ma teší, že idea hnutia SEN stále žije – hoci oficiálne nevzniklo a vinou mocenského zásahu ministerstva vnútra sa nemohlo zúčastniť na voľbách roku

ňinena pričini, prekal save hine ajse zorale. Phenav mek jekhvar, rozgiňipen hino ekenomikakero, na represivno. Bazutno lav hin le Ministerstvos vaš chulajipen, vaš love the buťi, na ministerstvos vnutra the zaarakhiben.

Neoludakengero sukcesis mek buteder jepašalila la socijeta. Kaj tumen dikhen bazutna pričini kotlebengero sukcesis?

Gondolinav, hoj pre ada phučiben imar odphendom. Kana manuša dikhen, hoj o čačipena na peren pedal savoren jekhtones, hoj naši pes te dovičinel pal čačipen, hoj barvale ča buter barvalisalon the čore mek buter čorisalon the sig či nasig lenge predžala birušipen the zachudena te vičinel vaš zoralo vast, savi adaj kerela porjadkos. Aver veca hiňi, hoj o Kotleba oda na džanela, nane les pre oda ňi-savi odborno kapacita, lel pre peste olen so nane spokojna, saven hin buter the buter.

Vajsave manuša la pativaha zadikhenas pre tumari inicijativa the zathodipen sera SEN. Save hine tumare ajsipena andro tajsaskero koter?

Butanglunes som rado, hoj serakeri idea SEN dojekhvar dživel – prekal oleste, hoj oficiálnones mek na uliľa, naši gefas andro kidňipen beršeste 2016 vašoda,

2016. Ľudia sa na hnutie stále pýtajú a rezonuje v ich myšliach. To zaväzuje. Princípy solidarity, ekológie a nenásilia, hodnoty sociálnej spravodlivosti, environmentálnej udržateľnosti a mierového života sú trvalé, riadim sa nimi celý život a zostávajú nenaplneným ideálom. Na vytvorenie politického subjektu však musí existovať spoločenská objednávka. Ak budem cítiť od ľudí reálnu podporu, bude vaša otázka aktuálna, inak to nemá zmysel, lebo samoučelých strán, ktoré naplňajú iba mocenské ambície jednotlivcov tu už máme viac než dosť. Momentálne ma teda viac ako zakladanie politického subjektu trápi niečo iné. Slovensko zvlčilo. Miera konfliktov je taká veľká, že to ohrozuje samotné základy spoločnosti a sociálnej súdržnosti. Ak to nezastavíme, smerujeme k občianskej vojne. To sa týka aj spolužitia väčšinovej spoločnosti s rôznymi menšinami. Politických strán je na Slovensku veľa a nové ešte vznikajú, mne tu však chýba široké občianske hnutie, ktoré by zjednotilo slovenskú spoločnosť na spoločných cieľoch. O tom v poslednom čase premýšľam najviac.

Text: Braňo Oláh, foto: archív

hoj la zoraha oda zaphandľa o ministerstvos. O manuša pen pre sera dojekhvar mangel the adi idea dživel andre lengere voďa. Oda sphandel. O principi vaš solidarita, ekologija the bibudžandipen, likeribena vaš socijalno čačipen, enviromentalno likeriben the biphandlo dživipen hine zorales likerde, me man lenca sphandav calo miro dživipen the ačhon andre mande sar napherďardo idealos. Pre oda, kaj pes zathovel politikakero subjektos, kampil the socijetakero kampelišagos. Kana šunava le manušendar čačikano zlikeriben, ela tumaro phučiben akanutno, avresar oda pes na del, vašoda hoj ajse sera, so hine zathode ke peste, so pherďaren ča te presikhavkerel zorakere ambiciji pedal jekh dženo, adaj amen hin buter sar kampel. Adadžives man buter sar serakero zathoviben interesinel vareso aver. E Slovakija but telethoda. O konflikti the problemi hine ajse bare, hoj oda daravel socijetakero bazutňipen the socijalno sphandľipen. Kana oda amen na ačhavas, džas andro socijetakero mariben. Oda pes čalavel the jekhetane dživipnaha vaš buterutňi socijeta le aver cikňibenca. Politikakere sera andre Slovakije hine but the neve pen mek zathovkeren, mange adaj chibalinel manuškaňi sera, so bi sphandelas slovakiakeri socijeta prekal jekhetane meti. Pal oda agorutno me gondolinav jekhbuteder.

Preklad do rómskebo jazyka: Stanislav Cina

Martin Fočar
O Narcisti thaj o nacisti

Dikhinkeren vrani, upre nakheskere upralur zejgostar, jilo kamibnaskero erzipen pre peskero mejk džido chaben, sar len andro zobaka te rakinen gondolinen, ole zobakenca pro phuj bineskero andre keŋva irinde, the kaj butedera so ufon hine, ŋi lendar ačhen nadarandutne. Dikhinkeren varni, denašibnaha ko šerutno vezetipen peskere garudo bunkrostar, chochavipen – horajipen vašo´ kore gardi joj avri vudutoha lidžen, o šeralo bachtalipnaha pro huri peske baševel, bo leskere manuša so leske bul čarkeren, ole averen, dujto seratara pro jakha zorales te dikhen nakamen.

Dikhinkeren vrani, tribunatar lenge šukares tapšinen, chutile maribnaha, pazurenca – najorencan andro ola bi zorale pes mukle manuša, o phandle pre kada binos čak asavibnaha dikhen, nipeskero bijo laveskero tiž pre kada džungalipen ačhla, čak avka dikhlo. Krakinen o vrani pro´la lange čangengere upre-tele phirade, keren pre lende baro bimanušiben, kana lenge cikne mareskere pre phuv sar rukonenge čhiven, čale ačhile manuša šutle lavengere kvasostar save mukle dilne mujestar, vakerde lenge gule chochavibena lavestar, olear so čorde zaphandla dunatar, ole dilinestar.

Vriskinkeren ola vrani džungales kočmende budžande gadženge, garuvkeren bandaripen telal načačikaŋi uniforma, sar šaj o len so hin godi šereste len te ačhavel, le savoro chavibnaskere čiriklen, olen so peske čačipen čerinde avri dogmaha gondolimen. Merkinen o havrana vagona pherade kirmenca naprindžardunenca, o pohalvara zorales oda maripen terikano rukavicende za´čhavkeren, bije ladž ispiden pes andro manuškero džživipen jekhetaneskere famelijenge, bandarade laveha ole čitibneha urade holuben ke phuv maren.

Rodkeren ola vrani olen so čekateha ačhen rosno režimoske, pro kalipen len mušinen te rakinen. Kampil imar olen averen andro odborikano maribanskero te thovel, kaj pes khataro čingerdo kašt tuctos bilačhibanskere dravcen avri te čhivel. Vakeren o varni maškar surinkerde žihadli, kampil te čučol ole diline, save ŋi manuša nane. Šaj pes pre lende kavke phenel. Bare rošŋipnaha, zoralo oda hangoha mukel khulale mujestar, ole nek čoreden bičhaven andro tabora te markeren, pro meribe len thoven.

Bud kajse čiriklengere krkvaca palo drom foroha peske phirkeren, čang ke čang rakinen, bares merkinen pro ola save lendar daran, čak pro muja lenge te dikhen, pincendar pro ulici pro nipos dilinos savo hin savoro džunaglo rošŋipen čhivkeren, od ako kamel kada savoro te za´čhavel, oda kaj manuš pro manuš šaj čhungarel oda ačhel pro mariben...

Ivana Cicková
Romano poraimos

P haro, zoralo lav tumenge ko khoča me rakinav, the kaj bud džane amenge kadai pativ kamen te lel, načhela pes ada, oleske paťav.

Kašuke thaj kore pes join keren, leperipena pre tumende andre amende kamen de murdarkeren.

O manušipen tumenge line, mukle čak rachindo – čislos pre musi dine paskica kale pochtanestar pro binos. Jakha čučipnaha dikhenas andro duralipen daravipnaha pro peskere čhavore, so pes mejk šaj čak pre povši bajinen.

R omaŋi čhajori užar čikŋi vrjama – ideos charno, kaj sako jekh dajori peskera čhajora jileha, deštoha..kaj oda the ačhel zaučhardo. Čak cikŋi vrjama – ideos charno, kaj pro peskero čhavo kamiben te rakinel dadoro, džanen join, kaj len čak dukh, pharipen užarel andro oda lagroskero thanoro.

A kala forova, o Osviečim, Dachau, Terezinos, thaj avera kaj le romenge hoj buťi dena. Odčhide len khatare lengere famelija, čhingerde le džuvleng bala, ŋiko našundā oda vriskiben, ŋiko našundā lengere hanga.

I keci but pharipena lidženas pre peste kala daja, phučenās Devlestar so lengere čhavore, bokhale imar pro kokal chana. Keci pharipena tele marde o dada lengere, kana pro peskere jakha dikhenas le čhaven te džan andro plinskere murdarde.

M ušinenas oda bi tumen ariji te aven kaj o Hitleris tumen muklelas te dživel. Adolf Eichman thaj o Mengele bi peske peskere vasta sapuŋiha nathovenas, pre tumare dešta bi join ajse phare dukhavibena nakerenas.

O da pharipen jilestar pukinelas, kana dajenge le čhavoren lenas, te garuvel lenca varekaj pes join kamenas. Phagerde tumare dešta, imar tumen nabirenas, prejkal plinoskeri murdardi e famelija ačelas.

S ekcija štarutŋi, o blokos „Be“ štar bini garude sikađa, kana dromeha klejčinenca, barenca tumare lange čanga phirenas. Asanas tumendar, tumara dhukadar thaj imatkozibnastar, savorendar thaj savorestar tumen bares daranas.

A rakhaľam pes kadaj pal pale savore, erzinas pes varesar, ola dikhibena pro pharibena save sne, hine phagerde jilestar. Bijo lava ačas savore u bari pativ lenge jekhetanes rakinās, ole savore bare manušenge amarenge, save mušinde te džal ko Deloro bo zejgostar perđa sar kalo brišind pre kadi phuv ROMANO PORAIMOS!

Martin Fočar
Narcisti a nacisti

Snoria vrany naduté z výšok, chladnokrvne na korisť úklady stroja, z nenávisti zobákmi zapísali do knížiek, že sa množiacich, ani presily neboja. Sliedlia vrany bažiacce po nadvláde z bunkra, klamstvo pre zaslepených gardy vynášajú, vodca si veselo útlak na strunách brnká, lebo protivníkov posluhovači zaryto neznášajú.

Číhajú vrany, z tribún im poslušne tleskajú, zaútočili pazúrmí ukrutne na bezbranných, žandári na čistky súhlasne sa prizerajú, občania ticho lipnú na gestách veľavravných. Krákajú vrany na bosých tulákov, potupujú ich pre posledné omrvinky, nakŕmili kyslým kvasom dôverčivých hlupákov, slúbili im podiel z ulúpenej prikrývky.

Vykrikujú vrany hanlivo v krčmách vidlákov, skrývajú podľosť pod fálošnou uniformou, ako úspešne odstaviť všečravých vtákov, čo zamenili si pravdu s vymyslenou dogmou.

Strážia vrany vagóny preplnené hmyzom domorodým, pohlavári prísne teror v rukavičkách zastávajú, dotieravo dobiedzajú do súkromia svorných rodín, zmätočnou mienkou krotkých holubov ubíjajú.

Prenasledujú vrany vzbúrencov skazeného režimu, zamoriť núťia zárodky v hniezdach holobriadkov, súrne sa treba zapojiť do odbojového tímu, aby sa vyhnal z pňov tucet škodiacich dravcov. Vravlia vrany medzi pichľavými žihadlami, pošťipať zákerne ženúce sa údy menejcenných, so záchvatom vypúšťajú nesvár z jedovatej tlamy, chamrade posielajú vyhladiť do táborov zdesených.

Kŕdeľ krkavcov po námestí uštipačne pochoduje, striehne na opovrhnutých s tupými topormi, z pivníc do ulíc na ľud naivný propagandu zhadzuje, kto zabráni šíreniu nevraživosti ostrými vzdormi...

RÓMSKY
LITERÁRNY
KLUB
(ROLIK)

Ivana Cicková
Rómsky holokaust

H old vám dnes chceme vzdať, aj keď mnohí sa snažia nám ho vziať. Hluchí a slepí sa snažia byť, spomienky na vás, v nás zahubiť.

O sobnosť vzali vám, len číslo ste mali, na rukáv čiernu pásku vám dali. Oči prázdnotou hľadeli do diali s hrôzou na svoje deti, čo hrať by sa mali.

L en postojte na chvíľočku malú, nech každá dcérka objíme svoju mamu. Len chvíľočku malú, nech otec objíme svojho syna, veď v lágri ich čaká len bolesť a drina.

O svienčím, Dachau, Terezín a ďalšie mestá mali vraj poskytnúť Rómom pracovné miesta. Odrhli ich od rodín a ostrihali ženám vlasy, nik nepočul ten krik, nik nepočul ich hlasy.

K olko utrpenia museli matky zniesť, keď nemali čo ich deti jesť. Koľko utrpenia museli otcovia znášať, keď videli k plynovým komorám svojich synov kráčať.

Á rijcami mali ste byť a Hitler by vás určite nechal žiť. Eichmann či Mengele nemädľili by si ruky, nespôsobili by vám tie obrovské muky.

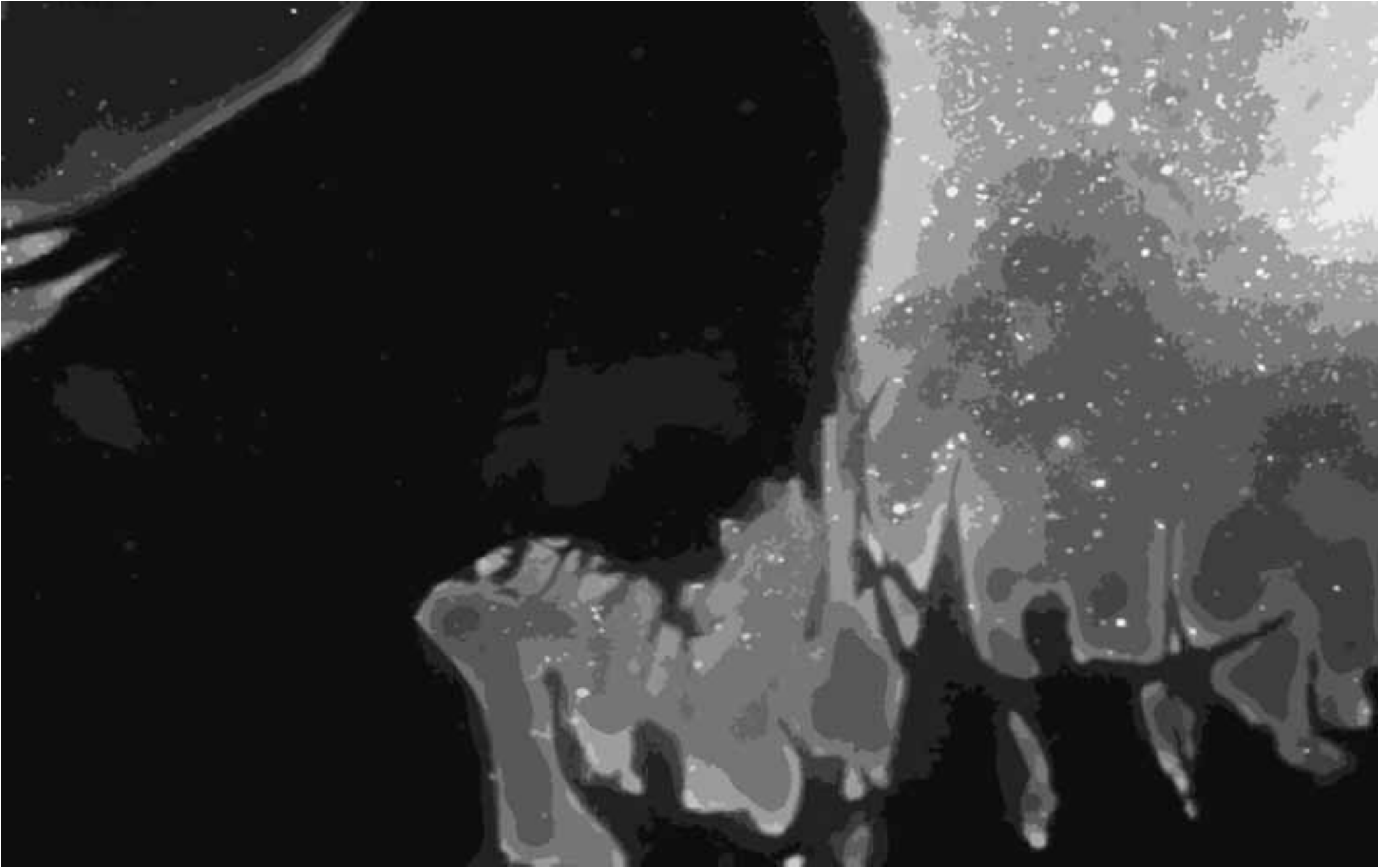
U trpenie, keď matkám deti brali, ukryť ste sa niekde s nimi mali. No umučili vaše telá a už ste nevládali. A tak pred plynovou komorou ako rodina ste stáli.

S ekcia štyri, blok „Bé štyri“ vydala tajomstvá hrozné, keď ste po skle a kamení museli chodiť bosé. Smiali sa z vašej bolesti a prosieb, báli ste sa všetkých tých trestov a hrozieb.

T ak zišli sme sa znovu a cítime sa tak zvláštne, tie predstavy o utrpení sú také strašné. Tichučko postojme a vzdajme im úctu, hrdinom našim, hrdinom RÓMSKEHO HOLOKAUSTU.

Zabudnuté kráľovstvo

Autor: Ernest Everhard (Braňo Oláh) / September 2006

Kapitola VII. Veľký pád

Ohromná masa vojakov, koní a zásobovacieho trénu, v ktorom tisíce mulíc a tiav nieslo proviant pre dvesto-päťdesiatisíc mužov Mahmúdovej armády sa vinul krajinou ako nejaký bájnny had, ktorý sa chystá zhltnúť obrovskú ríšu Kanaudž. Vysmiati a žartujúci vojaci sa pripravovali prekročiť rieku Džamná. Pred týždňom prešli cez rieky Sailadž a Džihlad, týždeň predtým mohutné vody rieky Indus, ktorá tvorí hranicu medzi Ghaznovským kráľovstvom a ríšou Kanaudž. Vrhali sa do vody, chytajúc sa za hrivy svojich koní. Niektorí ani nezosadli, spoliehajúc sa na silu týchto ušľachtilých zvierat a bez problémov preplávali pokojné vody Džamny. Hneď na brehu rozložili svoj tábor, kde si na slnku sušili šaty. Na táborových ohňoch upiekli ohromné kusy mäsa z posvätných kráv neveriacich. Celý breh pripomínal akési ľudské mravenisko, kde sa v jednom veľkom chaose a ustavičnom pokrikovaní na ľudí i zvieratá hmýrila veľká armáda sultána Mahmúda. Ani po dvoch týždňoch sa na území Kanaudž nestretli so sústredeným odporom. Miestni radžovia sa vzdávali bez väčšieho odporu. Uvedomovali si svoju bezmocnosť voči takej sile, sklonili sa pred sultánom a ochotne otvorili svoje pokladnice v márnej snahe udržať si svoje kniežatstvá. Ohli svoje chrbty pred hroznou silou, modliac sa za skorú skazu Mahmúda, ktorú mu pripraví mocný maharadža Dejdžand II. Padlo aj Thánešvárske kniežatstvo – dedičné kniežatstvo Charšanovho rodu. Ako jediné sa pokúsilo klášt Mahmúdovým vojskám odpor za hradbami svojho mesta. Obrancovia, vidiac obrovskú presilu po tom, ako im Mahmúd prisľúbil, že mesto nevydrancuje, radšej mesto vydali bez boja. Väčšina vojakov sa stihla stiahnuť k Agre, kde sa pridali k Dejdžandovej armáde.

Sultán sedel vo svojom stane spolu so svojim vezírom, synmi a šejkami. „Už mám po krk týchto riek, stále a stále sa nám do cesty stavajú rôzne rieky a moji vojaci by viac ako meče a kone potrebovali žiabre a plutvy,“ rozhorčoval sa sultán stojaci nad mapou, zamyslene klopkajúc prstami na stolík s mapou. „Keďže sme sa dostali cez rieku Džamná, rýchlymi pochodmi vrazíme ako klin do úrodnej roviny medzi Gangou a Džamnou a tam sa odohrá rozhodujúca bitka. Po našom víťazstve to do hlavného mesta ríše nebude viac ako tri denné pochody, najviac štyri,“ akoby sám pre seba si šomral popod nos Mahmúd. Nad mapou sa skláňal aj princ Hassan a vezír Já kub ibn Lais. „Pane, ani nie dva dni pochodu od nás táborí armáda maharadžu

Dejdžanda. Moji zvedovia tvrdia, že neveriacich je viac ako tristotisíc mužov,“ nervózne si trel bradu vezír. „Počet nie je rozhodujúci, o dva dni sa o tom všetci presvedčíte. Teraz vám rozdelím pred rozhodujúcim bojom úlohy. Na pravom krídle bude veliť Abú Jusuf a princ Umar.“ Princ so svojim zadumaným dravčím pohľadom spokojne prikývol hlavou. Abú Jusuf, ctihodný starec, ale ešte vždy mocný muž a obávaný bojovník tam stál so svojim synom Muhamdom. Obaja sa mierne poklonili a poďakovali za prejavenú dôveru. „Na ľavom krídle bude veliť Já kub ibn Lais, no a v strede budem veliť ja s mojím synom, princom Hassanom. Hassan sa spokojne usmieval a už sa nemohol dočkať boja. „Akú taktiku boja zvolíme, otec?“ opýtal sa. „Neveriacich je mnoho. Tu nepomôže žiadna lešť, jednoducho ich musíme udupať do zeme silou našej jazdy. V ich armáde jazda tvorí asi polovicu vojska, v našej je to asi tri štvrtiny, čiže máme väčšiu silu v jazde. Slabší sme v pechote, a preto ich musíme zvalcovať naším útokom. Nesmieme im dovoliť priblížiť sa, preto zaútočíme prví, aby sa naša jazda mohla rozbehnúť a získala rýchlosť, čím neveriacich zlomí a vnesie do ich radov strach a beznádej. Musíme byť ako víchor, ktorý spôsobí tú najhroznejšiu búrku, pred ktorou niet úniku,“ rozohnil sa Mahmúd, akoby sa mu celý priebeh boja odohrával teraz, v tomto stane pred očami. „Ale čo slony? Ako si poradíme s ich bojovými slonmi? Nevyplašia naše kone tak, že budú zhadzovať našich bojovníkov z chrbtov na zem, kde sa stanú ľahkou korisťou kanaudžskej pechoty?“ ozval sa jeden z prítomných šejkov Afid ibn Mohamed. Bol to bohatý muž pochádzajúci zo starého šľachtického rodu, ktorý odvodzoval svoje korene od proroka. Vysoký, chudý, oblečený celý v čiernom odeve z jednoduchej látky, ktorý na ňom doslova visel, dávajúc tak najavo svoju skromnosť a podriadenosť sultánovmu rodu. Mahmúd si počúchal svoju sivú bradu a niečo si mrmlal popod nos v márnej snahe nájsť riešenie a odpoveď. V duchu preklíňal Afida za to, že mu kladie takéto zbytočné otázky. Veď samotný boj priniesie odpoveď a najlepšie ukáže, čo bude treba robiť. „Na slony zaútočíme ohnivými šípmi, ohňa sa boja. Rovnako proti nim vyšleme našich najodvážnejších bojovníkov s oštepami a sekerami. So slonmi si poradíme,“ presviedčal prítomných vezír. „Dávam ti to na starosť, vezír, ty sa postaráš o tie slony. Čiže, všetko je jasné, pripravte sa na víťaznú bitku,“ ukončil sultán stretnutie s hlasným vydýchnutím, akoby mu spadol kameň zo srdca. „Aláh akbar,“ volali všetci šejkovia, vzývajúc a prosiac tak boha, aby im priniesol veľké víťazstvo.

* * *

Ako dvaja obri chystajúci sa na boj, pri ktorom jeden z nich musí padnúť, stoja dve ohromné armády na dohľad od seba. Vojaci môžu pozorovať svojich protivníkov, ako si pripravujú jedlo. Podľa počtu táborových ohňov odhadujú silu protivníka. V Dejdžandovom tábore to len tak vrie, vojaci počuli o drancovaní a vypaľovaní dedín na obsadených územiach. Od krutosti vojny všetci v Kanaudž počas dlhoročného mieru odvykli. Mužom znejú v ušiach hrozné príbehy o nemilosrdnom vraždení každého, kto kládol odpor, o znásilňovaní a zotročovaní, a tak v mysliach kanaudžskej armády nepriateľ deň čo deň získaval povest' strašného, nemilosrdného protivníka. Stráže uvideli prichádzať posla s bielou zástavou a bežali to oznámiť svojmu kráľovi. Dejdžand prijal posla vo svojom stane. „S akou správou prichádzaš?“ opýtal sa. Vojak sa ani nepredstavil a dobrou gréčtinou oznámil: „Môj pán, sultán Mahmúd z Ghazny ťa vyzýva na boj, ktorý sa začne zajtra ráno na svitaní. Nepýta sa na tvoju odpoveď, len ti to čestne oznamuje, pretože my bez ohľadu na tvoje zámary, zajtra na svitaní tak či tak zaútočíme.“ Dejdžand oblečený v snehobielom hodvábe a sediac na stolci, ktorý mal predstavovať trón, zostal trochu zaskočený priamosťou a neohrozenosťou Mahmúdovho posolstva. „Takže, keď tvoj pán nepotrebuje moju odpoveď, môžem ťa dať teraz stať, čo na to povieš?“ kruto sa škeril na posla Dejdžand. „Je to v tvojej moci, ale zavraždíš neozbrojeného muža a navyše posla.“ „Nemusíš mať strach, ja viem, čo je to česť a slušnosť, na rozdiel od tvojho pána, ktorý chcel zavraždiť môjho posla. Odkáž mu, že zajtra na svitaní budem pripravený a strestám ho za všetky jeho ohavné zločiny. Teraz môžeš ísť.“ Pri týchto slovách mu maharadža hodil mešec striebra, ktorý však posol nechytli do rúk. Mešec mu udrhel do prs a s cvengotom padol na zem. Posol sa otočil a rýchlo vyšiel zo stanu. Dejdžand len neveriaci krútil hlavou nad hrdou zarputilosťou Mahmúdovho posla, ktorá mu však imponovala. „Ak má takýchto mužov viac, budeme to mať veľmi ťažké,“ pomyslel si Dejdžand a pri myšlienke na zajtrajší boj mu po chrbte prebehlo nepríjemné mrazenie. „Keby tu tak bola so mnou moja sladká Sunita, tá by mi dodala odvahy,“ pomyslel si Dejdžand a uprel pohľad prosiaci o pomoc na generála Chopru, stojaceho vedľa neho. „Tak čo, generál, sme pripravení na zajtrajšiu bitku?“ Chopra sa hrdo vypál. „Kráľ môj, zajtra bude sultán preklíňať deň, keď sa rozhodol vkročiť na naše úze-

mie! Tristotisíc našich vojakov a viac ako stovka bojových slonov mu pripraví peklo na zemi.“ „Už vieš, akú taktiku boja použijeme a aké bude rozostavenie jednotlivých veliteľov?“ prerušil ho Dejdžand. „Pane, premýšľal som nad tým, ako eliminovať najväčšiu zbraň nepriateľa, a to Mahmúdovu jazdu, ktorá je početnejšia ako naša. Prišiel som na to, že musíme do prvej línie použiť naše bojové slony, ktoré rozprášia nepriateľskú jazdu a naša pechota spolu s jazdou dokonajú dielo sultánovej skazy. Ak dovolíte, stredú a celej armáde budeme veliť spoločne, veličenstvo. Ľavému krídlu bude veliť knieža Pratihár z Gudžaráthu.“ „Čo si sa zbláznil? Pri všetkej úcte, knieža nemá žiadne vojenské skúsenosti! Ako môže veliť takej obrovskej armáde?“ vybuchol Charšan, prerušiac tak generála. Ten uprel veľavýznamný pohľad na maharadžu, ktorým sa pýtal: „Tak kto tu rozhoduje, ty alebo tvoj brat?“ Dejdžand všetko pochopil a gestom si vyžiadal ticho, pretože aj ďalšie kniežatá prejavovali svoje prekvapenie nad voľbou generála Chopru. Knieža Pratihár bol územčistý mládenec, ktorý len nedávno a nie práve najčestnejšie nastúpil na gudžarátsky trón po svojom bratovi. Povrávalo sa, že po smrti brata dal jeho syna a následníka trónu otráviť a matku aj s jej dvoma dcérami vyhnal z paláca. Pratihár, na ktorého sa upierali všetky pohľady, bol celý červený. Nie však od hanby, ale od zlosti. „Nechcem počuť žiadne námietky proti rozkazom generála Chopru! On je veliteľom celej armády a vy všetci ho budete rešpektovať. To platí aj pre teba, princ Charšan,“ Dejdžand prísne zrakom premeriaval prítomných, či neuvidí nejaký náznak nesúhlasu. Všetci boli ticho, aj Charšan, ktorého upokojoval Virata. „Pokračuj, generál,“ vyzval generála maharadža. „Takže ľavému krídlu bude veliť knieža Pratihár, pravému krídlu bude veliť princ Pora a generál Amitabh.“ Prítomní radčovia pri mene generála Amitabha súhlasne pokrikovali v nádeji, že tento muž svojimi skúsenosťami vyváži neskúsenosť hlavného veliteľa Chopru a neschopnosť kniežata Pratiháru. „Vy, princ Charšan, budete so svojimi oddielmi na ľavom krídle a vy, knieža Virata, so svojimi oddielmi na pravom krídle. Vy, knieža Khán, budete v strede,“ pokračoval Chopra, rozdávaajúc pozície jednotlivým kniežatám a ich oddielom. Charšan, nasledovaný Viratom a Khánom, náhlivo vyšiel zo stanu. „Prečo nás chcú rozdeliť?“ nechápajúc sa spytoval Virata. „Chopra ma chcel týmto ponížiť preto, že som bol proti Pratihárovi a naschvál ma zaradil pod jeho velenie,“ Charšan zúrivo zatínal päste pri myšlienke na slizkého Pratihára. „Nemyslíš, že to bude jedno, kto bude formálne tvojím veliteľom? V bitke budeš musieť bojovať a rozdávať rozkazy svojim oddielom. Nejaký Pratihár nebude mať čas ti strpčovať život alebo nebodaj nejako škodiť. Veď všetkým nám ide o to isté – poraziť Mahmúda a vyhnáť ho z našej vlasti. Nie je jedno, na ktorom mieste bojiska budeme bojovať? Najdôležitejšie je vybojovať víťazstvo, inak...“ Khán radšej ani nedokončil túto strašnú myšlienku a svojou rozvážnou rečou upokojil hnev svojich priateľov. „Máš pravdu. Teraz sa všetci rozlúčme. Zajtra ráno ideme do bitky a možno sa už nikdy neuvidíme,“ Charšan po týchto slovách objal svojich priateľov a rozlúčil sa s nimi. Všetci traja zamierili k svojim vojakom, aby im pred bitkou dodali odvahu povzbudivými slovami. Na krajinu spadla temná noc. Ako hviezdy na oblohe horeli tisíce ohníkov, pri ktorých oddychovali muži, ktorí si veľmi dobre uvedomovali, že zajtrašok môže byť ich posledným dňom. A tak dnešnú noc len málokto v tábore veľkej Dejdžandovej armády zažmúril oko. V očakávaní veľkej bitky, z ktorej sa už nemusia vrátiť, všetci upierali myšlienky na svoje domovy, kde sa o nich strachujú ich blízki. V túto noc smerovali k nebu státisíce vrúcnych modlitieb za ochranu, víťazstvo a skorý návrat domov.

* * *

Noc zmenila svoju farbu z čiernej na akúsi sivú. Už každú chvíľu mal nad ňou prevziať moc nový deň. Na rovine pred Agrou bolo počuť hlasné trúbenie bojových slonov a erdžanie tisícok koní miešajúce sa s pokrikmi veliteľov a vojakov. Obe armády už stoja sformované oproti sebe. Muži v prvých šíkoch čoskoro budú jasne vidieť tváre svojich nepriateľov. Na čele kanaudžskej armády sa niesol v bojovej veži na slonovi Dejdžand. Obrovské zviera sa pokojne nieslo popred prvé rady, na jeho mohutných kloch boli nasadené zlaté špice. Maharadža Dejdžand II. nepokojne pozoroval tváre svojich mužov, akoby sa z nich snažil vyčítať výsledok tejto bitky. Kone nervózne fľkali, mahaut maharadžovi pomohol vstať. Jeho nadmerné telo ťažko manévrovalo na slonom chrbte, ale nakoniec sa mu podarilo postaviť držiac sa okraja veže. Rozhodol sa prehovoriť k svojej armáde. „Moji odvážni vojaci! Aký úchvatný je pohľad na vás, aký to krásny pohľad hodný bohov na mojich neporaziteľných bojovníkov! Už len pri pohľade na vás sa nepriateľ musí triasť. Ukážte mu silu našich zbraní, nech on i každý ďalší votrelec, ktorý by chcel vkročiť na pôdu našej domoviny s hrôzou a nevýslovným strachom rozpráva o našej sile a odvahe v tejto bitke, v ktorej stretáme neha-

nebnú trúfalosť toho šedivého psa Mahmúda. Áno, psa, aj keď ho vraj volajú Sivý vlk, pre mňa je to len starý vyplznutý pes, ktorého so skučaním a stiahnutým chvostom poženiem do jeho brlohu. Budte odvážni a neľútostní, bite nepriateľa a vyžeňte ho z našej vlasti! Ja vás za vašu odvahu bohato odmením. Teraz pred všetkými vyhlasujem, že sa vzdávam svojho podielu z koristi v prospech svojej armády.“ Ohlušujúci výkrik státisícov hrdiel sa ozýval krajinou. Nekonečné zástupy bojovníkov sa vlnili ako obrovský lán zrelého obilia. Vojaci sa medzi sebou povzbudzovali. „Vidíte, akého my máme štedrého kráľa? Domov sa vrátíme ako boháči.“ Všetci prevolávali na slávu svojho maharadžu. Ten sa tešil pri pohľade na to množstvo mužov, ktorí mu prejavovali svoju náklonnosť. Aj keď ho nepríjemne ťažil zlatý pancier, vykladaný drahými kameňmi a omíнала prilba, na ktorú si nikdy nemusel zvykať. Vychutnával si tento úchvatný okamih a už sa videl ako najslávnejší vojvodca, ktorého meno budú velebiť ľudia po celej jeho obrovskej ríši. Z príjemného snívania ho vytrhol bojový pokrik nepriateľskej armády. Dejdžand dal pokyn mahautovi, aby so slonom zasiahol do bezpečného tyla, odkiaľ bude sledovať priebeh boja. S prvými rannými lúčmi slnka vydal Mahmúd rozkaz zaútočiť. Do útoku sa ako obrovské búrkové mračno vyrútili Mahmúdovi muži. S vytasenými mečmi a bojovým revom na perách sa rýchlo približovali k Dejdžandovej armáde, ktorá akoby ohromená pohľadom na to množstvo útočiaceho nepriateľa zostala stáť na mieste ako prikovaná. Pratihár aj Chopra sa len nečinne a neveriaco prizerali, ako sa na nich rúti smrtiaci príval. Až keď Amitabh vyslal posla so žiadosťou o rozkaz vyraziť do protiútoku sa Chopra prebral a vydal rozkaz, nech proti ghaznovskej jazde nasadia slony. Tieto šedé kolosy vyrazili proti nepriateľovi so zúrivým trúbením a šialeným dupotom, od ktorého sa otriasalo celé bojisko. Za slonmi vyrazili aj ostatné oddiely. Obrovské masy sa chystali zraziť v smrteľnom zápase. Vybrané oddiely Já kuba ibn Laisa útočili na slony horiacimi šípmi, ostatní sa odvážne prebili medzi slony a bojovými sekerami im ťali do nôh. Iní im svojimi zahnutými mečmi dorážali choboty. Boli to najcitlivejšie miesta týchto obrov, slony ručali od bolesti, vysoko dvíhali dosekané nohy a divo sa zaháňali chobotmi, z ktorých chrlili krv. Zúrivo chniapali po všetkom, na čo nadábili. Zakrútili so svojimi obeťami vo vzduchu a tresli nimi o zem, alebo ich udupali. Mnoho nepriateľov takto zniesli zo sveta, ale vo svojej šialenej zbesilosti nerozlišovali medzi vlastnými vojakmi a nepriateľmi. Všade vôkol seba spôsobovali veľkú skazu. Mahautovia vo vysokých bojových vežiach len bezmocne rozhadzovali rukami. Mahmúdova jazda sa vyhla zvyšku slonov, ktoré veľmi pomaly a neobratne menili smer útoku. Väčšina slonov bola pobitá nepriateľom či vlastnými mahautmi, ktorí už nedokázali slony ovládať a tie spôsobovali straty vo vlastných radoch. Prebili im klinom lebku. Obe jazdy sa s rachotom zrazili, železo narazilo na železo, telo na telo. V ohlušujúcom reve ľudí a erdžaní koní rozpútal sa boj muža proti mužovi. V tejto chvíli ešte ani jedna strana nemohla predpokladať, kto z boja nakoniec vyjde víťazne. Charšan so svojimi oddielmi sa v prvej línii stretol s bojovníkmi Abú Jusufa, ten sa napriek svojmu veku oháňal mečom ako mládenec. Mno-

ho Charšanových vojakov tento starý bojovník nemilosrdne poslal do podsvetia. Nedalo sa to však porovnať s hrôzou, ktorú zúrivo rozsieval v radoch nepriateľa Charšan. S neuveriteľnou ľahkosťou, akoby to bola tá najľahšia vec na svete, zrážal jedného protivníka za druhým, až svoj meč prekrížil s Abú Jusufom. Aj keď sa tento skúsený bojovník skvele bránil a bojoval ako lev, nič mu to nebolo platné. Charšanova sila a mladosť ho nakoniec predsa premohli a jeho bezvládne telo padlo na zem pod kopytá koní. Abú Jusuf bol mŕtvý! Táto správa sa šírila v jeho oddieloch ako požiar. Právě krídlo Mahmúdovej armády muselo pod tlakom Charšanových oddielov mierne ustúpiť. Do čela ustupujúcich oddielov sa však postavili princ Umar a Abú Jusuf syn Muhamad, ktorý sa so slzami v očiach predieral k Charšanovi, aby pomstil otca. Princ ríše Kanaudž výzvu ochotne prijal a rozpútal sa neľútostný boj, do ktorého sa nik nezamiešal. Každý vojak si ľahko našiel svojho protivníka. Meče v márnej snahe zasiahnuť nepriateľa narážali na seba. Muhamad sa snažil zasiahnuť Charšana na nekrytom mieste na krku, ten však v poslednej chvíli odrazil výpad ostrou hranou štítu do tváre, z ktorej vytryskol prúd krvi a zubov. Jediným úderom Charšan zrazil Muhamadovi hlavu. Bezhlavé telo sa však ďalej v smrteľnom kŕči držalo v sedle. Charšan mečom popchol Muhamadovho koňa, ten sa v šialenom cvale hnal smerom k oddielom princa Uмара, v sedle s bezhlavým Muhamadovým telom, z ktorého ešte stále tryskala fontána jasnočervenej krvi. Vojaci sa s hrôzou pozerali na tento desivý obraz. Princ Umar videl, že ak teraz zaváha, celé jeho vojsko sa dá na útek. Vyrzil proti strašnému princovi neveriacich a spolu s ním sa vybralo niekoľko najlepších bojovníkov z jednotiek Abú Jusufa pomstiť smrť svojho veliteľa a jeho syna. Zaujatý bojom si Charšan nevšimol, že ostatná časť veľkej Dejdžandovej armády už hodnú chvíľu ustupuje. Zadné voje vedené kniežatom Pratihárom nevyplnili medzeru, ktorá sa vytvorila medzi Charšanovými oddielmi a ním. Princ sa bezhlavo rútil dopredu, nasledovaný svojimi najvernejšími. Keď sa zrazil s Umarom, bol už prakticky obklúčený nepriateľmi. Ich meče sa len niekoľkokrát zrazili, keď pocítil úder od chrbta – inštinktívne sa obrátil na stranu, odkiaľ úder prišiel. Skôr než mohol niečo vidieť a spamätať sa, uštedril mu Umar mocný úder do hlavy. Prilba ozdobená červeným chocholom na grécky spôsob úder nevydržala, bolo počuť zapraštie kovu a kosti. To už však Charšana zahlilila temnota. S tvárou zaliatou krvou spadol z Bucefála. Umarovi v ruke zostal zlomený meč. Zoskočil z koňa, strhol z Charšanovej hrude zlatý pancier ozdobený podobizňou Alexandra Veľkého a chystal sa kindžalom odťat Charšanovi hlavu, ktorú chcel ukázať nepriateľom. No Charšanove oddiely, vidiac osud svojho milovaného veliteľa, neohrozene vyrazili do protiútoku rozhodnuté nasledovať osud svojho princa. Nepriateľ nemohol odolať ich šialenej odvahe. O chvíľu už stáli nad nehybným telom Charšana, vyložili si ho na plecía a organizovane ustupovali. Oveľa skôr sa na bezhlavý útek dali knieža Pratihár a generál Chopra aj napriek tomu, že o osude bitky nebolo vôbec rozhodnuté a obyčajní vojaci ešte vždy statočne bojovali a umierali. Dvaja najvyšší

velitelia, sledujúc bitku v bezpečí tyla, napriek tomu vystrašení na smrť, zbabelo ušli a ich príklad postupne nasledovala celá obrovská armáda na čele s maharadžom Dejdžandom II. Už nebol nikto, kto by mohol zvrátiť priebeh tejto bitky. Amitabh aj princ Pora padli v boji, Viratu ťažko zraneného v bezvedomí odnášali z bojiska na nosidlách. Khán a ďalší velitelia sa museli dať na ústup, vidiac výsledok. Tí, čo ustupovali organizovane, nemali veľké straty, no tí, čo nepriateľovi v panike ukázali chrbát, všetci do jedného padli. Rovina pred Agrou bola posiatá mŕtvolami ľudí, koní aj slonov. Potoky krvi tiekli po hustej zelenej tráve. Mahmúd, sediac na svojom snehobieli zrebcovi, si vychutnával víťazstvo. No napriek tomu mu v mysli stále rezonovala strata tretiny svojej armády, Abú Jusufa, jeho syna Muhamada a ďalších skvelých bojovníkov, ktorí padli. Veľmi dobre vedel, že nepriateľovi nemôže dať čas, aby sa spamätal. Preto dal vojakom len nevyhnutný priestor na odpočinok a nedovolil im vydrancovať Agru, kde zanechal len nevelkú posádku a ranených. Celú svoju armádu napriek únave hnal smerom na hlavné mesto Kanaudž.

Kapitola VIII. Smrť v Kanaudž

Vo vzduchu cítiť nepríjemný sladkastý zápach zahnívajúcich tiel a krvi. Bojisko pred Agrou bolo posiate mŕtvolami. Na mnohých miestach pod dohľadom Mahmúdových vojakov kopali obyvatelia Agry obrovské jamy, ktoré budú slúžiť ako hromadné hroby pre statočných bojovníkov veľkej Mahmúdovej armády. Ich kosti budú ležať v cudzej zemi ďaleko od svojich blízkych. Imám monotónne odriekal modlitby za zomrelých. Zrazu zostalo na bojisku ticho, ktoré je po strašnom hluku smrteľných výkrikov ešte skľučujúcejšie. Kde-tu počuť plač a modlitby. Do toho sa zo vzdialených hôr mieša zavýjanie vlkov, ktorí cítia zápach rozkladajúceho sa mäsa. Všade navôkol sú rozložené pohrebne vatry, z ktorých stúpa k belasej oblohe sivastý dym mŕtvych z Dejdžandovej armády, ktorých je na bojisku omnoho viac. Po obrovskom bitevnom poli posiatom mŕtvolami chodia celé rodiny, otierajú od krvi a špiny tváre mŕtvych v snahe nájsť telá svojich blízkych, aby mohli vykonať pohrebne rituály, nevyhnutné pre pokoj duše mŕtveho. Najdôležitejšími sa v tejto chvíli stali nedotknuteľní ľudia z piatej varny Pančama, ktorí spaľujú mŕtvych. Mnoho rodín ich vyhľadalo, aby vykonali túto poslednú službu pre ich mŕtvych. Veľa striebra skončilo v rukách týchto najopovrhovanejších a najchudobnejších. Napriek hrôze, ktorú pred sebou videli sa v kútiku duše tešili z dobrého zárobku, ktorý im na dlhý čas zabezpečí možnosť dosýta sa najesť. No čakalo ich ešte mnoho práce, za ktorú im nikto nezaplatí. Tisíce a tisíce mladých mužov zo vzdialených kútov ríše, za ktorých nemohli ich nič netušiace rodiny zaplatiť, čakalo na pohrebnú vatru. Čakali trpezlivo vo svojom nekonečne, zatiaľ čo ich telá, pohodené na zemi, puchli, černeli a rozkladali sa na slnku. Jedným z tých, čo sa živili pohrebným remeslom, bol aj Amir. Spolu so svojou ženou Nity a dcérou Laxmí nakladali na starú dvojkoľesovú káru mŕtve telá, ktoré vozili k obrovským hromadným pohrebným vatrám, kde už horeli stovky tiel. Plamene prudko šľahali k oblohe, no keby sa v tejto chvíli na ne vyliali všetky slzy, ktoré vypláčú matky týchto mŕtvych mládenčov, zmietli by ich z povrchu zemského, ako tá najpruďšia povodeň. „Nože, potlač, žena, veď takto to nikdy neskončíme,“ poháňal Amir svoju ženu a sám sa poriadne zaprel. Kára sa s vrzgotom pohla, koleso sa ťažko prevalilo cez kameň a mŕtvym na káre zabuchotali hlavy. Amir sa zastavil pri nezvyčajne veľkej kope mŕtvol a otreľ si z čela a plešiny pot. Začal z tej hrby vyberať svojich krajanov. Cudzích vojakov kládol vedľa, tých pochovávali do zeme iní. Najprv mŕtvych dôkladne prezrel, či nemajú pri sebe niečo cenné. Od rána takto nazbieral peknú kôpku strieborných, ale aj zlatých náramkov, reťazí a prsteňov. Zo spodku kopy trčala ruka, na ktorej sa zaleskol drahocenný, zlatý prsteň. Amir odtiaľ vytiahol mládenca oblečeného v drahých látkach, s hroznou ranou na hlave a tvárou, ktorá bola celá pokrytá zaschnutou krvou. „No tento chlapec bol určite zo zámožnej rodiny,“ šomral si Amir sám pre seba. „Škoda ťa je, mohol si si užívať dlhý život v bohatstve a dostatku. V podsvetí musíš určite veľmi banovať za svojím šťastným, mladým životom. No vidíš, a ja chudák žijem, ďalej sa budem trápiť. Bohovia ma určite obdaria dlhým životom v biede a utrpení,“ prihovárал sa Amir mŕtvemu mládenkovi, a pritom sa mu snažil z prsta stiahnuť zlatý prsteň. „Veď sa nebráň! Ty ho už nebudeš potrebovať a mne sa určite ešte zide,“ ťahal prsteň zo spuchnutých, špinavých prstov, ktoré mu zrazu mocne zovreli ruku. Z mládencových úst sa vydral hlboký vzdych, no potom opäť upadol do bezvedomia. Amir vyskočil na rovné nohy a zmocnila sa ho hrôza. „Už dlho robím toto remeslo, ale ešte sa mi nestalo, aby sa mŕtvy prebudil!“ to už pri mládenkovi kľačala jeho dcéra Laxmí. Zobrala otcov mech s vodou, navlhčila svoju šatku a otierala mládencove ústa a tvár. Niekoľko kvapiek mu kvapla do úst, načo on otvoril oči a videl pred sebou nádhernú tvár a veľké, akoby žiaria-

ce tyrkysové oči, ktoré na neho upierali ustaraný pohľad. Chcel sa dievčata spýtať na meno, chcel mu povedať, že on je princ Charšan, nech mu pomôže dostať sa do maharadžovho paláca v Kanaudž. No z úst sa mu vydralo len hlboké zastonanie. Laxmí mu naliala do úst vodu. Prachom zlepený, spuchnutý jazyk sa uvoľnil, no Charšan stačil len povedať: „Kanaudž, dobre sa odmením, musím...“ Potom ho opäť zahalila čierna temnota. Laxmí a jej matka sa starali o zraneného, zatiaľ čo si Amir prezerал prsteň, ktorý sa mu nakoniec podarilo stiahnuť. Videl na ňom kráľovský znak, vyobrazenie bohyně Kálí, patrónky kráľovského mesta Kanaudž. Rýchlo začal z káry zhadzovať telá. „Všetko necháme tak, tento chlapec musí byť synom nejakého mocného a bohatého kniežata. Postaráme sa o neho a odvezieme ho do Kanaudž. Jeho otec nás od vďačnosti zasype zlatom, keď mu domov privedieme syna, ktorého už oplakal ako mŕtveho. Pripravte sa na cestu, večer vyrážame,“ Amir si zasnene hladil svoju dlhú, čiernu bradu. Pri vidine bohatej odmeny mu šťastne žiarili oči. Obe ženy len poslušne prikývli a ďalej pokračovali v ošetrovaní rany tohto zraneného, ktorý im vraj prinesie šťastie a veľké bohatstvo.

* * *

Dejdžand nervózne stískal ruku vedľa sediacej Sunite, keď do sály pomaly a dôstojne vkročil posol s odpoveďou od sultána Mahmúda. Všetci na neho netrepezlivo upierali zrak. „No tak, aké podmienky stanovil Mahmúd pre uzavretie mieru? Poslal mi nejaký list?“ ako malý chlapec sa nedočkavo spytoval Dejdžand. Posol – vysoký, krásny mládenec na maharadžovu otázku pokrútil hlavou. Vôbec sa neponáhľal s odpoveďou, sklonil hlavu a mlčal. „No tak, hovor už! Čo ti vytrhli jazyk? Nech sú podmienky akékoľvek, neboj sa, hovor,“ súril ho Dejdžand. „Veličenstvo, sultán vám odkazuje, že sa máme bezpodmienečne vzdať a otvoríť mu brány mesta. Potom vám svoje podmienky stanoví on sám z očí do očí. Zajtra ráno vraj budú brány mesta otvorené, alebo mu ich otvorí jeho armáda.“ V sále nastalo také ticho, že všetci prítomní dobre počuli, ako posol ťažko preglgol. „Kráľ môj, bojujme. Odpovedzme sultánovi na jeho bezočivé ponížovanie mečom. To je jediný jazyk, ktorému bude rozumieť. Ešte stále máš za sebou dosť odvážnych bojovníkov a polovicu obrovskej ríše. My nemáme inú možnosť, ako byť odvážni a bojovať. Vzdať sa bude znamenať náš koniec. Pri Agre sme prehrali bitku, nie však vojnu,“ odvážne prerušil ťaživé ticho knieža Khán. S odhodlaním a odvahou pozerал na svojho kráľa. Dejdžandova tvár zbledla pri pomyslení na vojnu. Videl pred sebou všetku tú preliatu krv, v ušiach mu zneli výkriky umierajúcich a ranených. Zosimos oblečený v smútočnom odeve, trúčiaci nad všetkými padlými, ale hlavne nad stratou Charšana, stál blízko trónu. Pozerал do maharadžovej tváre, vo výrazе ktorej videl jediný pocit. Strach. „Vznešený kráľ, neskladaj zbrane skôr, ako musíš. Bráňme sa, ustupujme, ešte vždy je kam a požiadajme o pomoc Čalukjovcov. S ich pomocou Mahmúda ľahko premôžeme, veď aj jeho armáda utrpela značné straty.“ „Nie!“ Dejdžand rázne prerušil Zosima. „Na to všetko je už neskoro. Ja už nikdy nedovolím, aby sa ešte raz opakovala tá hrôza. Kým budem kráľom, už nikto nebude musieť trpieť a umierať vo vojne. Zajtra ráno budú brány kráľovského mesta otvorené. Mahmúd je tiež len človek a som si istý, že sa spolu rozumne dohodneme. Je síce pravda, že prideme o nejaké územia na západe a určite mu zaplatíme celé hory zlata, ale zabránime tým všetkému tomu násiliu a utrpeniu.“ „Pane, to sa chceš vzdať a vydať svoj život a životy svojich poddaných na milosť nepriateľovi?“ s hrôzou sa pýtal Khán a podišiel bližšie k trónu. Niektoré kniežatá mu hlasne dávali za pravdu a ostatní, ktorí súhlasili s kráľom, zaryto mlčali a počítali straty, ktoré utrpeli a ešte utrpia. „Khán, ty si rovnaký, ako môj bráček. Šialene odvážny, ale zároveň aj prchký chlapec, ktorý najprv koná a potom rozmýšľa. Charšan zaplatil za svoju odvahu životom. Pri Agre som stratil aj druhého brata Poru, padol generál Amitabh. Chceš, aby sme tak skončili všetci?“ „Kiež by som bol na ich mieste a nemusel sa dívať na tvoju zbabelosť, ktorou nás vydávaš do rúk nepriateľa. Pane, keby si mal aspoň štipku odvahy tých mužov, ktorí položili svoje životy za svoju domovinu, nemusel by si sa plaziť pred nepriateľom a prosiť o život. Odteraz ťa nepovažujem za svojho kráľa. Vraciam sa do Sánčí aj s mojím vojskom, kde budem svoje kniežatstvo brániť do posledného muža. A aj keď prehrám a nakoniec nás zostane len pár, aj tak sa nevzdám, odídeme do hôr a budem bojovať proti nepriateľovi do posledného dychu.“ Khán zlovestne zachmúril svoje husté obočie a bez pozdravu či vzdania úcty sa otočil Dejdžandovi chrbtom a vyšiel z veľkej, honosnej, zlatom sa blyštiacej sály maharadžovho paláca. Jeho príklad nasledovalo niekoľko kniežat hlavne z východných a južných oblastí, ktorí sa narýchlo so svojimi armádami vracali domov brániť svoje kniežatstvá. Dejdžand mlčal, díval sa do modrých Sunitiných očí, z ktorých vyčítal smútok a beznádej. Ráno boli brány kráľovského mesta otvorené nepriateľovi, ktorý roz-

bil svoj tábor tesne pred hradbami mesta. Ako prvý do mesta majestátne vstúpil Mahmúd so synmi, za nimi sa valili celé prúdy vojakov, ktorí si s úsmevom vychutnávali tento triumf. S otvorenými ústami pozerali na bohatstvo a nádhernu hlavného mesta neveriacich a s radosťou v srdci si naplno uvedomili, že teraz všetko to bohatstvo patrí im. Slnko príjemne hrialo a nad ich hlavami sa vo vánku trepotali zelené zástavy víťazov. Všetko domáce obyvateľstvo sa zatvorilo vo svojich domoch. Obyvatelia Kanaudž sa triasli pri myšlienke, akí sú bezmocní a vydaní do rúk nepriateľovi. Otcovia a bratia skrývali na všetky možné miesta svoje manželky, sestry a dcéry. V meste vládlo hrobové ticho, v ktorom sa nieslo buchotanie kopýt koní víťaznej armády. Mahmúd so svojimi najvernejšími vošiel na koni na nádvorie maharadžovho paláca. So spokojným úsmevom ho privítal komorník Kohli. „Maharadža Dejdžand II. ťa pozýva do svojho paláca,“ komorník sa hlboko uklonil a ukázal, ktorým smerom majú hostia ísť. „Nie, nech on príde sem,“ prísne rozkázal Mahmúd. O chvíľu prišiel na nádvorie Dejdžand s početným sprievodom dvoranov. „Vznešený sultán, prečo si odmietol vstúpiť do môjho paláca, kde by sme sa v pohodlí dohodli na podmienkach mieru?“ pokorne sa prihovárал svojmu premožiteľovi Dejdžand. „Moje podmienky hneď spoznáš. Najprv nech vystúpia všetci, ktorí sú čo i len trochu rodinne spriaznení s maharadžom!“ Dopredu vystúpilo niekoľko šľachticov, ktorí sa na seba spokojne usmievali. Predsa len ten sultán nie je taký hrozný, ako sa hovorí. Vie, čo sa patrí a s nimi sa bude zachádzať inak, než s obyčajnými ľuďmi. Obrovské prekvapenie a des sa im zračil v tvárach, keď uvideli, ako bola v jedinej chvíli odzbrojená a zlikvidovaná palácová stráž. Potom zvuk pretal neuveriteľný rozkaz, ktorý nikto nečakal: „Popravte ich!“ Mahmúd to vyslovil tak samozrejme, ako keby ich pozdravil alebo si vypýtal pohár vody. V tých slovách nebola ani štipka hnevu či nenávisťi. Niekoľko desiatok vojakov zrazilo vedľa seba na kolená výkvet kanaudžskej šľachty. Dejdžand bol v ich strede, vedľa neho kľačal jeho brat Mahendra, ktorý upieral na neho nechápavý pohľad, ako by sa ho spytoval: „Čo si to dopustil?“ Skôr, než stačil Dejdžand čokoľvek povedať, jeho hlava zabuchotala o mramor nádvoría. Rovnako tak skončili všetci z kráľovskej rodiny. Ostatní z Dejdžandovho dvora od hrôzy kričali a triasli sa strachom. Mahmúd dal nakoniec popraviť všetkých. Okrem Zosima, ktorý bez jediného slova stoicky očakával smrť. „Tak čo, múdry starec, dnes nám pred smrťou neporozprávaš nejakú rozprávku?“ Mahmúd s posmešným víťazným úsmevom pozerал na kľačiaceho Zosima, nad ktorým stál vojak pripravený v jedinom okamihu zraziť jeho hlavu. Zosimos sa odvážne pozrel do Mahmúdových bezcitných, šedých očí a postavil sa: „Jednu rozprávku ti ešte poviem. V pradávnych časech had neštípal. A tak, keď ho ľudia zočili, kopali a šliapali po ňom. Tu sa had odpľazil so žalobou k bohu. No boh jeho ponosy odmietol. Keby si bol prvého, čo ťa kopol, uštipol, nik viac by sa ťa už nepokúsil kopať a šliapať po tebe. Rovnako tak, keby proti tebe nestál zbabelec, akým bol Dejdžand, ani ty by si nebol tak ľahko prišiel k víťazstvu.“ Mahmúd už chcel vydať rozkaz k poprave, no vtedy sa k nemu naklonil vezír Já kub ibn Lais. „Vznešený, prosím ťa, daruj mi toho starého Gréka,“ ponížene sa usmieval na svojho pána. Ten jeho prosbe bez slova vyhovel. Zosimos bol odvedený do hlúčku žien a sluhov, ktorí budú odvečení do otroctva. Na mieste boli stáť aj velitelia armády generál Chopra a gudžarátske knieža Pratihár. O hodinu nežil ani jeden šľachtic z kráľovského dvora v Kanaudž. Po mramorovej dlažbe tiekli potoky krvi, ktoré sa zlievali do veľkých kaluží. „Nesmieme zabudnúť na následníka trónu,“ zašeplal do Mahmúdovho ucha vezír Já kub ibn Lais. Kohli, ako keby už všetko tušil, niesol bezvládne telo malého Dejdžanda III., ktorého vzal od pestúnok a vlastnoručne zahrúdšil. Keď to videla Sunita, ktorú sultán ušetril pre svoj harem, vytiahla zo svojich hustých gaštanových vlasov ihlicu, ktorú si skôr, než si mohli stráže niečo všimnúť, vrazila do srdca. Kým spadla na zem, bola mŕtva. Na jej zlatom vyšívane sárí vytieklo len niekoľko kvapiek krvi. Mahmúd to s nevlôou sledoval a popod nos si zlostne šomral, aká je to škoda. Pozerал sa na tučného komorníka, ktorému pri nohách ležал mŕtvy následník trónu, sotva päťročný chlapček. Kohli, ako poslušný tučný kocúr, ktorý zabije myš a čaká, že ho za to pán pochváli a naleje mu plnú miskú smotany, čakal na svoju odmenu. Nakoniec to nevydržal a prihovoril sa samotnému sultánovi: „Pane, verne som ti slúžil a pomáhal. Teraz čakám na sľúbenú odmenu – Banárárske kniežatstvo, ako sme sa dohodli.“ Mahmúd sa po dlhom čase nahlas zasmial a po ňom sa akoby na povel zasmial celý jeho sprievod. „Takže ty chceš odmenu? Dostaneš odmenu, akú si zradcovia zaslúžia. Odtnite mu ruky a nohy, všetko postupne a pekne pomaly. Vždy, keď omdlie, preberiete ho a budete pokračovať.“ Kohli prosil o zľutovanie, metal sa v rukách katov, ale nič mu to nepomohlo. Mahmúd si toto kruté divadlo vychutnal do konca a občas mu oči s lútosťou zabľúdili na krásne telo kráľovnej neveriacich, ktorá mohla byť ozdobou jeho háremu.

Kde nás
nájdete?

Ponúkané študijné odbory

nové

Denná forma: 7670 M 00 pedagogický asistent
7649 M 00 učiteľstvo pre MŠ a výchovateľstvo
7661 M 00 sociálno-výchovný pracovník

Externá forma: 7661 M 00 sociálno-výchovný pracovník

Pomaturitné štúdium: 7649 N 00 učiteľstvo pre MŠ a výchovateľstvo
7518 Q 00 špeciálna pedagogika

nové

Špecifikum školy - rómsky jazyk a literatúra a rómske reálie.
Voliteľný predmet maturitnej skúšky: rómsky jazyk a literatúra

7518 Q 00 špeciálna pedagogika

nové

Uplatnenie: v profesiách a pracovných pozíciách v oblasti školstva, sociálnej starostlivosti (subjekty štátnej správy, samosprávy miest a obcí, VÚC), v treťom sektore – práca na úseku sociálnych vecí, edukácie.

Podmienky prijatia: 2-ročné štúdium, maturitná skúška v odbore 76 Učiteľstvo
3-ročné štúdium, maturitná skúška v inom odbore

Odborné predmety: Špeciálna pedagogika, psychológia a patopsychológia dieťaťa, biológia a starostlivosť o postihnuté dieťa, sociológia, neurológia, psychiatria, základy manažmentu, foniatria, aplikovaná informatika, metodika edukačných činností, odborná prax, logopedická intervencia, muzikoterapia, arteterapia, ergoterapia, metodika telesných cvičení a pohybových hier zdravotne postihnutých a oslabených detí.

Štúdium nenahrádza štúdium výchovateľstva a učiteľstva pre materské školy

„Špeciálna pedagogika robí človeka pokorným a vďačným za to, čo má a aký je...“

7649 M 00 / 7649 N 00 učiteľstvo pre MŠ a výchovateľstvo

Uplatnenie: v profesiách a pracovných pozíciách v predprimárnej výchove, výchove vo veľkom čase, vo vzdelávacích a kultúrnych zariadeniach v pôsobnosti zriaďovateľa, samosprávy (obce a VÚC) a sociálnych zariadeniach.

Talentové prijímacie skúšky: telesná výchova, výtvarná výchova, hudobná výchova, jazyková výchova

Odborné predmety: pedagogika, psychológia, špeciálna pedagogika, sociálna pedagogika, biológia a starostlivosť o zdravie, metodika hudobnej výchovy, metodika výtvarnej výchovy, telesná výchova a metodikou, metodika literárnej a jazykovej výchovy, tvorivá dramatika, hra na hudobný nástroj (gitara, klavír, flauta), aplikovaná informatika, metodika rozvíjania matematických predstáv, odborná prax.

„Rozprávky deťom nehovorí, že draci existujú, to už oni dávno vedia.
Rozprávky deťom hovoria, že draci sa dajú poraziť.“

Ukončovanie štúdia

maturitná skúška

Slovenský jazyk a literatúra, cudzí jazyk (ruský, anglický, nemecký), teoretická a praktická časť odbornej zložky, dobrovoľne voliteľný predmet – rómsky jazyk a literatúra

7661 M 00 sociálno-výchovný pracovník
7649 M 00 učiteľstvo pre MŠ a výchovateľstvo
7237 M 00 informačné systémy a služby
7670 M 00 pedagogický asistent

teoretická a praktická časť odbornej zložky

7649 N 00 učiteľstvo pre MŠ a výchovateľstvo

absolventská skúška

vysvedčenie o absolventskej skúške, absolventský diplom s právom používať titul „diplomovaný špecialista“ so skratkou „DiS“

7518 Q 00 špeciálna pedagogika

Ubytovanie: stredodšolské internáty v Košiciach

Finančná podpora: sociálne štipendium, štipendijný program pre rómskych žiakov

Kurzy: lyžiarsky a plavecký telovýchovno-výcvikový kurz

7661 M 00 sociálno-výchovný pracovník

Uplatnenie: v profesiách a na pracovných pozíciách s výsklami a poskytovaním sociálnej a výchovnej starostlivosti klientom v orgánoch štátnej správy, samosprávy, v neštátnych subjektoch, zariadeniach sociálnych služieb ako aj komunitní pracovníci

Talentové prijímacie skúšky: slovenský jazyk a literatúra, biológia

Odborné predmety: pedagogika, psychológia, špeciálna a sociálna pedagogika, sociológia, metódy sociálnej práce, sociálno-právna ochrana, právna náuka, manažment a marketing sociálnej práce, sociálno-psychologický výcvik, biológia a starostlivosť o zdravie, administratíva a korešpondencia, aplikovaná informatika, metodiky edukačných činností (zamerané na telesnú, hudobnú, výtvarnú výchovu), odborná prax.

„Nestačí robiť dobro. Treba ho robiť správnym spôsobom.“

J. Morley

od roku 2005

055/799 45 78 0917 506 610

spark2005@centrum.sk

www.spark.edupage.sk

Súkromná pedagogická a sociálna akadémia

Požiarnická 1, Košice

7670 M 00 pedagogický asistent

nové

Uplatnenie: kvalifikované vykonávať prácu ako pedagogický asistent učiteľa v materskej škole, základnej škole, škôl pre žiakov s nadaním, špeciálnej škole alebo výchovného programu pre deti a žiakov vo veku plnenia povinnej školskej dochádzky. Podieľa sa na utváraní rovnosti príležitostí v edukácii, na prekonávaní informačných, jazykových, zdravotných, sociálnych alebo kultúrnych bariér.

Talentové prijímacie skúšky: slovenský jazyk a literatúra, biológia

Odborné predmety: pedagogika, psychológia, špeciálna pedagogika, sociálna pedagogika, metodika edukačných činností, biológia a starostlivosť o zdravie, sociológia, hudobná výchova, výtvarná výchova, tvorivá dramatika, aplikovaná informatika, sociálno-psychologický výcvik, odborná prax.

„Keď ľudia vyučujú, sami sa učia.“

Seneca

ISSN 1338-3027

Rómsky nový list - nezávislé kultúrno-spoločenské noviny Rómov na Slovensku od roku 1993 do augusta 2008 viedla Daniela Hivěšová-Šilanová, ktorá sa rozhodujúcou mierou prispela k ich udržaniu a rozvoju.
Vydavateľ: Združenie JEKHEANE-SPOLU, sídlo združenia a redakcie: Jarková 4, 080 01 Prešov, e-mail: zdruzeniejekhetane@gmail.com, www.jekhetane-spolu.net, šéfredaktor: R. Conka. Jazyková korektorka: I. Ďurinová.

Redakcia: R. Conka, E. Godlová, J. Gáborová Kroková, D. Obšasníková, B. Oláh, I. Ďurinová, P. Ďurinová.

Preklady do rómskeho jazyka: Erika Godlová, Stanislav Cina, M. Balog. Ilustrácie: J. Fečo, J. G. Mandel. Sadzba: Martin Hajduk. Tlač: Rotaprint Košice.

Náklad: 3000 ks. Evidenčné číslo 375/08. Objednávky novín prijíma redakcia. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. Redakcia si vyhradzuje právo krátenia, jazykovej a stylistickej úpravy príspevkov čitateľov.

• Uverejnené názory sa nemusia zhodovať so stanoviskom redakcie • Realizované s finančnou podporou Úradu vlády Slovenskej republiky – program Kultúra národnostných menšín 2017.

Obnovu technologického vybavenia na vydávanie novín podporilo Ministerstvo vnútra SR, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity.

Za obsah projektu zodpovedá výlučne občianske združenie Jekhetane-Spolu •

ÚRAD VLÁDY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY